

JAARTHEMABUNDEL 2026–2027

Geworteld in het goede

Christus volgen in de wereld van nu

INHOUD

INLEIDING	2
I RUST BIJ GOD	3
<i>Themadienst: 27 september 2026</i>	
II DE DEUGD VAN VERWONDERING	8
<i>Themadienst: 1 november 2026</i>	
III STANDHOUDEN IN VERANDERING	13
<i>Themadienst: 6 december 2026</i>	
IV WAARDIG EN VRIJ	20
<i>Themadienst: 3 januari 2027</i>	
V GELOVEN MET EEN SMARTPHONE	26
<i>Themadienst: 7 februari 2027</i>	
VI AANDACHT IN HET ALLEDAAGSE	31
<i>Themadienst: 7 maart 2027</i>	
VII SAMEN IN EEN IK-CULTUUR	35
<i>Themadienst: 4 april 2027</i>	
VIII DE SPRONG WAGEN	42
<i>Themadienst: 9 mei 2027</i>	

INLEIDING

Christus volgen en heilig leven is een opdracht voor elke christen. Dat is vaak niet eenvoudig in de wereld van vandaag de dag. Van alle kanten wordt onze aandacht getrokken en inspanning gevraagd: presteren, rondkomen, plannen maken, stelling nemen, bijblijven, de eindjes aan elkaar knopen, tegenslag te verduren krijgen. Dit kunnen krachten zijn die ons leven bepalen, of we dat nu willen of niet. Het roept de vraag op: hoe volg je Christus in dit alles? Eens per twee jaar staat in onze gemeente De Samaritaan een thema centraal dat aandacht krijgt tijdens themapreken en op de Bijbelkringen. Het jaarthema van dit seizoen is: 'Geworteld in het goede'. We staan stil bij de verhalen en teksten uit de Bijbel die raken aan dit thema, met eerlijke gesprekken over hoe het er in ons dagelijks leven aan toe gaat. Inspiratie voor het thema van deze bundel komt mede uit het boek *Staan in de wereld van nu* (vertaald door Frank Mulder) van de Franse theoloog en socioloog Jacques Ellul. Daarin onderzoekt hij hoe christenen vrijheid kunnen vinden temidden van de krachten die onze wereld beheersen. In deze bundel sluiten we aan bij die zoektocht.

In acht Bijbelstudies verkennen we kenmerken van onze tijd die ons als christenen voor uitdagingen stellen: gejaagdheid, vanzelfsprekendheid, secularisatie, prestatiedruk, technologisering, onverschilligheid, individualisering en beheersbaarheid. In elk hoofdstuk staat één kenmerk centraal, al hebben deze subthema's natuurlijk alles met elkaar te maken. We kijken naar gedeelten uit de Bijbel die hieraan raken en bespreken wat het 'tegengif' of 'schild' kan zijn voor de verschillende invloeden die de kenmerken hebben op ons leven. Zo'n kenmerk kan overigens voor de één heel herkenbaar zijn, terwijl het de ander minder aanspreekt of juist op een andere manier tot uiting komt. Samen zoeken we naar wat het betekent om Christus te volgen in deze tijd en proberen we elkaar daarbij te helpen. De themadiensten in de kerk dit seizoen sluiten aan bij de studies. Bij de uitwerking van de bijbelstudies zijn verschillende personen betrokken. Dat betekent dat de hoofdstukken persoonlijke trekken van de schrijver bevatten.

Wij vinden de rol van de kringleider bij elke Bijbelstudie belangrijk. We moedigen aan om deze rol te laten rouleren. Het is mooi als de kringleider zich vooraf extra verdiept in het thema van die avond. In elk hoofdstuk zijn tips opgenomen voor de kringleider. Het is natuurlijk ook mooi om jezelf verder te verdiepen via Bijbelverklaringen of andere bronnen. Een praktische aanbeveling: veel avonden bevatten muziek. Zorg voor goede geluidsversterking, zodat dit tot z'n recht komt.

De uitwerkingen zijn richtlijnen, geen regels. Pas aan wat niet past bij je groep, en voeg toe wat ontbreekt. Goede avonden ontstaan niet uit een perfect gevolgd stappenplan, maar uit echte ontmoeting. We hopen dat de bundel ertoe aanzet om aan de hand van de Bijbel waardevolle en opbouwende gesprekken met elkaar te hebben. Een gezegend kringseizoen gewenst!

Jaarthemateam 2026-2027

Caroline Heijkoop, Annelies Bakker - Kroeskamp, Paula van Kuijl, Marco de Bruijn

RUST BIJ GOD

Themadienst: 27 september 2026

Maatschappelijk kenmerk: Gejaagdheid

“

“U hebt ons naar U toe geschapen, en onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U.”

– Augustinus

“

“Als de duivel je niet kan laten zondigen, zal hij wel zorgen dat je het druk hebt.”

– Corrie ten Boom

◆ Ter voorbereiding

Neem als voorbereiding op deze studie kort de tijd om na te denken hoe de Bijbel voor jou spreekt over rust, ook in relatie tot gejaagdheid. Zoek daarbij een aantal Bijbelgedeelten op die jou aanspreken.

◆ Tip voor de kringleider

Verdiep je van tevoren in de begrippen *otium* en *negotium*. Wat betekenden deze begrippen voor Augustinus? Bedenk verder van tevoren hoe deze Bijbelstudie het beste in te richten. Wellicht zitten er vragen tussen die beter in tweetallen besproken kunnen worden.

◆ Inleiding

De meesten van ons zullen vast herkennen dat er op bepaalde momenten weinig rust in ons leven is. Als we een druk werkritme hebben, leven we misschien wel van weekend naar weekend om een beetje op adem te komen. Heb je een druk gezin, dan zijn misschien de late avonden een moment waar je per dag naar toeleeft. Maar ook als we geen veeleisende baan of een vol huis hebben, leven we in een tijd waarin veel prikkels dagelijks op ons afkomen. Via onze smartphones zijn we 24/7 bereikbaar en hebben we toegang tot ontzettend veel bronnen van informatie. Ook leven veel van ons in het centrum of aan de randen van de stad. We zullen ons er vast niet dagelijks van bewust zijn, maar we zijn continu omringd met (stads)geluiden. De momenten dat het echt stil is en we echt rust ervaren, zijn waarschijnlijk schaars.

Dat terwijl stilte en rust bijzonder heilzaam voor ons lichaam en onze geest kunnen zijn. In de Bijbel is rust een terugkerend thema. Misschien zou je wel kunnen zeggen: het is de rode draad die begint in Genesis en doorgaat tot en met Openbaring. Er zijn talloze passages waarin in positieve zin over rust wordt gesproken. Een van de eerste en

meest in het oog springende is wanneer God Zijn werk op de zevende dag van de schepping voltooid heeft en op die dag rust, zo lezen we in Genesis 2. Vanaf het eerste begin lijkt de Bijbel dus al te willen onderstrepen dat rusten, je taken neerleggen, niet alleen goed, maar ook broodnodig is. Maar wat houdt dat rusten dan precies in? We staan ook in een (Bijbelse) traditie waarin werken, problemen oplossen, en inzet voor de maatschappij en medemens gestimuleerd wordt. Je taken neerleggen en 'achterover leunen' lijkt daarmee in contrast te staan. Om erachter te komen wat in de Bijbel wordt bedoeld met 'rust', helpt het ons om te kijken naar de grondtaal en de context waarin het vers staat. Neem bijvoorbeeld weer Genesis 2, waar in vers 2 het Hebreeuwse woord 'sjavat' wordt gebruikt om te beschrijven dat God na het scheppingswerk rust. Het betekent letterlijk 'stoppen' of 'ophouden' en is dus actiever dan 'niets doen'. Het is het bewust stoppen met productiviteit en drukt de voltooiing van een bepaald doel (de schepping) uit.

Kerkvader Augustinus ziet juist ook reden om deze twee schijnbare tegenstellingen, dus het contemplatieve (beschouwend of nadenkend) leven en het actieve leven, aan elkaar te verbinden. In de klassieke wereld waarin hij leefde werden deze twee vormen van leven aangeduid als otium (rust) en negotium (niet-rust). Augustinus zag otium niet simpelweg als 'vrije tijd' of leegheid op zichzelf, maar als een beschouwende vorm van rust om leeg te worden voor God. De verbinding tussen de twee betekende voor hem dus niet zozeer kiezen tussen rust of actief leven, maar een leven waarin beschouwing (gericht op God) de bron is die de actieve dienst aan anderen voedt en rechtvaardigt.

Verschillende passages in zowel het Oude als het Nieuwe Testament sluiten hierop aan: we worden gewaarschuwd tegen gehaastheid en onrust en worden opgeroepen om vanuit rust te leven. Zo worden we opgeroepen om weloverwogen keuzes te maken (Spreuken 19:2), rust te nemen om te bidden (Mattheüs 6:6) en goed na te denken voordat we spreken (Jakobus 1:19). Rust houden helpt ons niet alleen in onze relatie met God, maar het maakt ons ook ontvankelijk om oog te houden voor de mensen om ons heen.

Aan de hand van verschillende Bijbelgedeelten staan we in deze eerste Bijbelstudie stil bij vormen van rust en wat de Bijbel ons daarover te zeggen heeft. Hoe kijken we op dit punt naar ons eigen leven, als we die Bijbelgedeelten als een spiegel er tegenover zetten?

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Opwekking 464 - Wees stil voor het aangezicht van God
- Liedboek 283 - In de veelheid van geluiden
- Sela - Wacht op de Heer (ook geschikt als luisterlied)
- Psalm 23:1

◆ Gebed

Gebaseerd op psalm 62 (NBV21)

*Heer, laat mijn ziel haar rust bij U vinden,
van U alleen verwacht ik redding.
Wees Gij mijn rots en mijn behoud,*

mijn burcht, dat ik niet wankelen zal.

*Leer mij, o God, rust bij U te zoeken,
van U wil ik alles verwachten.
Wees Gij mijn rots en mijn behoud,
mijn burcht, laat mij niet wankelen.*

◆ Bijbelgedeelte

Genesis 2:1-3

1. Zo zijn de hemel en de aarde voltooid, en heel hun legermacht.
2. Toen God op de zevende dag Zijn werk, dat Hij gemaakt had, voltooid had, rustte Hij op de zevende dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had.
3. En God zegende de zevende dag en heiligde die, want daarop rustte Hij van al Zijn werk, dat God schiep door het te maken.

Exodus 20:8-11

8. Gedenk de sabbatdag, dat u die heiligt.
9. Zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen,
10. maar de zevende dag is de sabbat van de HEERE, uw God. Dan zult u geen enkel werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienaar, noch uw dienstares, noch uw vee, noch uw vreemdeling die binnen uw poorten is.
11. Want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee, en al wat erin is, en Hij rustte op de zevende dag. Daarom zegende de HEERE de sabbatdag, en heiligde die.

Mattheüs 11:28-30

28. Kom naar Mij toe, allen die vermoeid en belast zijn, en Ik zal u rust geven.
29. Neem Mijn juk op u, en leer van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en u zult rust vinden voor uw ziel;
30. want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht.

◆ Stilte

Neem 3-5 minuten stilte om de gelezen tekst te overdenken en eventueel dingen te onderstrepen. Wat raakt je? Wat valt je op?

◆ Gespreksvragen

Optioneel: bespreek met elkaar voorafgaand aan de inhoudelijke vragen hoe iedereen zich voelt. Met welke (on)rust ben je aan deze studie begonnen? En wat heb je nodig om prettig te kunnen starten?

1. Verschillende Bijbeluitleggers wijzen erop dat het rusten van God wijst op het doel van de schepping. Wat betekent het volgens jou?

Genesis 2 vormt de basis voor de instelling van de sabbat. Dat de heiliging van de sabbat door het volk Israël belangrijk is, blijkt wel uit het gelezen gedeelte uit Exodus en uit het latere hoofdstuk 31:12-17. Wij houden niet (meer) de sabbat, maar zijn wel

gewend om op de eerste dag van de week de opstanding van de Heere Jezus te vieren.

2. Is het houden van een rustdag nog steeds een Bijbelse opdracht? Waarom wel of niet?
3. Wat houdt voor jou het houden van de rustdag in?

De Evangelieën vertellen ons dat Jezus regelmatig de rust zoekt (zich terugtrekt in de stilte) om te bidden. Zie bijvoorbeeld de volgende Bijbelgedeelten:

- Mattheüs 14:23: "En toen Hij de menigte weggestuurd had, klom Hij de berg op om er in afzondering te bidden. Toen het avond was geworden, was Hij daar alleen."
 - Lucas 5:16 (NBV21): "Hijzelf trok zich geregeld terug op eenzame plaatsen om er te bidden."
 - Lucas 6:12: "Het gebeurde in die dagen dat Hij naar buiten ging, naar de berg, om te bidden; en Hij bleef heel de nacht in gebed tot God." (Voor de roeping van de discipelen)
 - Lukas 22:39-41: 39. En Hij ging de stad uit en vertrok, zoals Hij gewoon was, naar de Olijfberg; en ook Zijn discipelen volgden Hem. 40. Toen Hij op die plaats gekomen was, zei Hij tegen hen: Bid dat u niet in verzoeking komt. 41. En Hij verwijderde Zich van hen ongeveer een steenworp afstand, knielde neer en bad [...]." (Voor de gevangenneming van Jezus)
4. Wat valt je (nog meer) op aan deze Bijbelgedeelten?
 5. Afzondering en rust verbindt Jezus dus aan het opzoeken van Zijn hemelse Vader. Is rust en stilte altijd een 'voorwaarde' om te bidden?
 6. Wat betekent stilte voor jou? Voel je je in de stilte (sneller) verbonden met God of ervaar je juist ongemak?

De Bijbel waarschuwt regelmatig tegen overhaast gedrag en roept op tot rust, kalmte en vertraging, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament.

7. Voor de één zal handelen vanuit rust en kalmte gemakkelijker gaan dan voor de ander. In hoeverre denk je dat je karakter (bijvoorbeeld introvert tegenover extravert) je helpt of je juist uitdaagt om tot vertraging te komen? Is er 'variatie' in rust of vertraging mogelijk?
8. Hoe kun je jezelf 'leeg maken' voor God?
9. Lukt het jou om tot een goede balans van rust en activiteit te komen? Of zit je op dit moment in een seizoen van je leven waarin het lastig is om een goede balans te vinden?
10. Heb je weleens pijnlijke keuzes moeten maken of dingen moeten opgeven om zo tot meer rust in je leven te komen?
11. De woorden uit het gedeelte van Mattheüs spreekt Jezus uit als hij veel tegenstand ondervindt van de Joodse religieuze leiders. De uitleggers bij de Studiebijbel schrijven dat allen die vermoeid en belast zijn slaat op zij die door de last van het religieuze wetticisme van de schriftgeleerden en Farizeeën onderdrukt worden. Is zo'n religieuze last herkenbaar voor jou? Zo ja, op welke manier?
12. Jezus nodigt ons uit om Zijn juk op ons te nemen. Wat betekent dat?

13. De verbinding tussen het gedeelte uit Mattheüs en Psalm 62, over rust voor de ziel, is snel gemaakt. Wat betekent 'rust voor de ziel' volgens jou? Ervaar je de zielenrust waar de psalm en Jezus over spreken?

◆ Meditatie

Luisteren: een bewerking van psalm 23 (bijvoorbeeld van Shane & Shane of Verses, of een versie van The Lord is My Shepherd).

Optioneel: Bespreek met elkaar concrete manieren waarop je meer rust kunt vinden in komende week. Probeer daarbij onderscheid te maken tussen rust als grondhouding en daadwerkelijk stille(re) momenten. Maak daarvan een lijstje en deel dat eventueel in de groepswhatsapp van de kring, zodat daar gedurende de week naar gekeken kan worden.

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, of voor de wereld), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

Rust en stilte zorgen er ook voor dat er ruimte ontstaat voor verwondering. Over de deugd van verwondering gaat de volgende kring. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Dagboek: Getijdenboek van Kick Bras. Dit is een leidraad voor thuisliturgie, Bijbellesing en meditatie. Er is een keuzemenu opgenomen gebaseerd op het lees- en het psalmenrooster van de PKN.
- Lezen: Boek 'De radicale uitbanning van haast' van John Mark Comer.
- Lezen: Boek 'Stilte als thuis' van Sarah Clarkson.
- Luisteren: podcast Dit is de Bijbel: Rust vinden in de Bijbel (aflevering van 27 april 2024) - [**Luister Dit is de Bijbel | EO**](#)
- Lezen: psalm 23 over rust en vertrouwen bij en in de Hemelse Herder.

DE DEUGD VAN VERWONDERING

Themadienst: 1 november 2026

Maatschappelijk kenmerk: Vanzelfsprekendheid

“

“De wereld vergaat niet door gebrek aan wonderen, maar door gebrek aan verwondering.”

– G.K. Chesterton

“

“Ik kan me gemakkelijk voorstellen dat de volgende grote scheidslijn in de wereld zal lopen tussen mensen die als schepselen willen leven en mensen die als machines willen leven.”

– Wendell Berry

◆ Ter voorbereiding

Zoek vooraf een aantal verrassende feiten over de schepping op. Bijvoorbeeld: bomen delen via ondergrondse netwerken voedingsstoffen met elkaar en trekvogels navigeren via het magnetisch veld van de aarde. Deel ze aan het begin van de avond. Het doel: de verwondering wakker schudden!

◆ Tip voor de kringleider

Lees de preek van kerkvader Johannes Chrysostomus over Filipenzen 4: <https://www.newadvent.org/fathers/230214.htm> of een andere verklaring over dit gedeelte en kijk wat je erover kunt delen en meenemen tijdens de gespreksvragen.

◆ Inleiding

De wonderen zijn de wereld nog niet uit, maar kunnen mensen er minder vatbaar voor worden? Volgens breinexpert Iain McGilchrist is ons brein in elk geval uit balans geraakt. Veel mensen zijn te veel gaan leunen op het deel van de hersenen dat te maken heeft met nut en berekening, en we laten te weinig ruimte voor dingen die te verstand te boven gaan. We zijn gewend geraakt aan een wetenschappelijke kijk op de wereld, waarin veel natuurlijke verschijnselen vanzelfsprekend en verklaarbaar zijn geworden. De socioloog Max Weber sprak in dit verband over de onttovering van de wereld. Met de opkomst van het moderne, wetenschappelijke en rationele denken werd de werkelijkheid steeds meer iets wat we konden verklaren, meten en beheersen. Wat vroeger misschien als mysterie of wonder werd ervaren, kreeg een verklaring. Dat er om ons heen veel beton, bebouwing en kunstmatig licht is helpt niet mee. Daardoor is er minder contact met de natuur. Dat alles maakt dat het moeilijker

kan zijn om Gods stem te horen, moeilijker om te beseffen dat we menselijk leven te midden van ander soort leven zijn en moeilijker te beseffen dat het leven een geschenk is.

Kan het zijn dat dit iets gedaan heeft met de mate waarin we ons kunnen verwonderen? Verwondering als ervaring van schoonheid in de natuur, bij kunst of in de kerk. Om ergens met verbazing en vreugde naar te kijken zonder het uit te leggen, een verklaring op te zoeken of het direct op de foto te zetten. De Griekse filosoof Aristoteles noemt verwondering het begin van alle wijsheid: het moment waarop je je laat verrassen. Schrijver en apologeet G.K. Chesterton behandelde verwondering als een deugd: iets wat je kunt oefenen en waarin je kunt groeien, maar wat je ook kunt verliezen. Hij was er een meester in om alledaagse dingen te beschouwen als iets wonderlijks en onwaarschijns. Om de wereld te zien door de ogen van een kind, voor wie alles nieuw, vreemd en buitengewoon is. Om het goede en het mooie niet als vanzelfsprekend te beschouwen. Niet als vals optimisme, maar in het besef dat we verdwaald zijn in een ontwortelde wereld waarin God zich laat vinden.

Ook de Bijbel kent die manier van kijken. Vooral in de Psalmen klinkt voortdurend verwondering door. De dichter kijkt naar de hemel, de zee, de bergen, de dieren, het eigen lichaam en het leven zelf, en blijft zich erover verbazen. Verwondering leidt in de Bijbel niet allereerst tot een verklaring, maar tot aanbidding en lofprijzing. Dat komt terug in muziek, kunst en liturgie. In deze Bijbelstudie staan we stil bij het thema verwondering en welke plaats dat heeft in het geloofsleven.

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Als eens in Eden – Henk van 't Veld ([begeleiding en bladmuziek](#))
- Weerklank 456 - O, Heer mijn God, wanneer ik in verwond'ring
- Psalm 8: 1-4
- Taizé - Laudate omnes gentes (ook geschikt als luisterlied)
- Opwekking 733 - Tienduizend redenen
- The Porter's Gate - The Earth Sings its Refrain (luisterlied)

◆ Gebed

Uit Psalm 104 (NBV21)

Prijs de HEER, mijn ziel.
HEER, mijn God, hoe groot bent U.
Met glans en glorie bent U bekleed,
in een mantel van licht gehuld.
Hoe talrijk zijn uw werken, HEER.
Alles hebt U met wijsheid gemaakt,
vol van uw schepselen is de aarde.
De luister van de HEER moge eeuwig duren,
laat de HEER zich verheugen in zijn werken.
Hij richt zijn oog op de aarde en zij beeft,
Hij raakt de bergen aan en zij stoten rook uit.
Voor de HEER wil ik zingen zolang ik leef,
een lied voor mijn God zolang ik besta.

Moge mijn lofzang de HEER behagen,
zoals ik mijn vreugde vind in Hem.
Zondaars zullen van de aardbodem verdwijnen,
onrechtvaardigen zullen niet meer bestaan.
Prijs de HEER, mijn ziel.

◆ Bijbelgedeelte

Filippenzen 4: 4-9

4. Verblijd u altijd in de Heere; ik zeg het opnieuw: Verblijd u.
5. Uw welwillendheid zij alle mensen bekend. De Heere is nabij.
6. Wees in geen ding bezorgd, maar laat uw verlangens in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God;
7. en de vrede van God, die alle begrip te boven gaat, zal uw harten en uw gedachten bewaken in Christus Jezus.
8. Verder, broeders, al wat waar is, al wat eerbaar is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat lieflijk is, al wat welluidend is, als er enige deugd is en als er iets prijzenswaardigs is, bedenk dat.
9. Wat u ook geleerd en ontvangen en gehoord en in mij gezien hebt, doe dat; en de God van de vrede zal met u zijn.

◆ Stilte

Neem 3-5 minuten stilte om de gelezen tekst te overdenken en eventueel dingen te onderstrepen. Wat raakt je? Wat valt je op?

◆ Gespreksvragen

1. Paulus schrijft: "Verblijd u altijd in de Heere" en "Wees in geen ding bezorgd." Is dat volgens jou realistisch? Hoe staat dat tot het lijden in de wereld en misschien wel in jouw eigen leven?
2. Wat betekent volgens jou om je te 'verheugen in de Heer'?
3. Lees vers 8. Wat zijn voor jou voorbeelden van dingen die waar, eerbaar, rechtvaardig, rein, lieflijk en welluidend zijn?
4. Wat stel je jezelf voor bij de vrede van God die alle begrip te boven gaat?
5. Kun je een moment herinneren waarop iets heel gewoons je plotseling raakte of verwonderde?
6. Bekijk ook nogmaals Psalm 104 met daarin de oproep aan de ziel om God te prijzen. Waarom roept de Bijbel op tot lofprijzing? Is een 'dankbaar gevoel' niet genoeg?

In zijn boek *Surprised by Joy* zegt de bekende Britse auteur C.S. Lewis dat het mooie in de wereld een verlangen opwekt naar iets wat groter is dan de wereld. De theoloog Hans Urs von Balthasar zei dat de christelijke openbaring zelfs iets is wat je eerst moet aanschouwen voordat je het kunt begrijpen. Volgens hem begint het geloof met de schoonheid van woorden, muziek of kunst. Na de reformatie is dit in de protestantse wereld omgedraaid en staat juist het woord meer centraal.

7. Hoe zie je dit? Wat is de plek van schoonheid in muziek, kunst, woord en mysterie volgens jou in het geloofsleven?

In de Bijbel, en ook in de christelijke traditie, is veel verwondering te vinden over de natuur.

8. Wat is de plek van dieren en planten in de schepping? Hoe zagen de relaties tussen dieren en mensen eruit in het paradijs en hoe is dat nu?

◆ Meditatie

Lezen: Lees het gedicht "God's Grandeur" (1877) van Gerard Manley Hopkins. In het originele Engels, of in de Nederlandse vertaling hieronder. Hopkins was jezuïetenpriester en schreef rijke christelijke poëzie.

*De wereld is geladen met de grandeur van God,
Die opvlamt, als schittering van gekreukeld goudfolie,
Die aanwast tot grootsheid, als trage, uitgeperste olijfolie.
Waarom vreest men nu dan niet de schichten van Zijn staf?*

*Geslachten traden aan, traden op, traden plat;
Bedrijvigheid heeft alles besmet, besmeurd, bevlekt met vlijt,
Bezoedeld met mensengeur, bespat: de aarde slijt,
Werd kaal; gevoelloos bleek de voet die werd geschoeid.*

*Natuur wordt niettemin nooit helemaal verbruikt;
Kostbare jonkheid leeft in haar diepste grond;
Zelfs als het laatste licht in het zwarte westen dooft, ontluikt*

*Deze oostwaards aan de rode rand – O, morgenstond –
Want de Heilige Geest rust broedend op de gewelfde
Wereld met – jawel! – glanzende vleugels en warme borst.*

Bron: <https://thehiddenlaw.com/2016/04/07/gods-grandeur-gerard-manley-hopkins/>

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, voor de wereld, of voor de natuur), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

De volgende kring gaat over verandering en secularisatie en hoe we, net als Daniël, standvastig kunnen blijven. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Lezen: G.K. Chesterton - *De kracht van verwondering*, vert. Kees de Wildt (KokBoekencentrum, 2024), of lees een van de essays online: [Een romanticus in de regen | Gilbert Keith Chesterton | Theologie.nl](#)
- Lezen: Artikel *God schiep de wereld, maar de linkerhersenheeft schiep Nederland via Substack*.
- Luisteren: Podcast De Ongelooflijke Geschiedenis (EO), aflevering Natuur - [Luister De Ongelooflijke Geschiedenis | met David Boogerd - EO](#)
- Kijken: Our Planet (Documentaire). Te bekijken via Youtube.
- Luisteren: Podcast: [Ep. 19 – Improbable and Magical: A Tribute To G.K. Chesterton - Alan Watts Being in the Way | Podcast on Spotify](#) (let op: in het Engels)
- Kijken: Why Beauty Matters - Roger Scruton (Documentaire). Te bekijken via <https://www.dailymotion.com/video/x8y644u> (let op: in het Engels)

STANDHOUDEN IN VERANDERING

Themadienst: 6 december 2026

Maatschappelijk kenmerk: Secularisatie

“

"Gods volk is geroepen om heilig te zijn, dat wil zeggen: anders dan de wereld."

– John Stott

“

"Hoe blijf je een goed mens in slechte tijden?"

– Beatrice de Graaf

◆ Ter voorbereiding

Luister Psalm 1 van Psalmen voor nu als luisterlied vooraf. Denk alvast na over waar je op dit moment de meeste druk ervaart om je aan te passen aan verwachtingen of meningen van je omgeving. En wat (gewoonte, overtuiging, Bijbelse waarheid) je in die situaties helpt om dicht bij God te blijven.

◆ Tip voor de kringleider

Ter voorbereiding op de kring kun je de podcast luisteren of de meditatie lezen die onderaan deze kring zijn genoemd of je op een andere manier verdiepen in het thema standvastigheid.

◆ Inleiding

In een wereld en cultuur die voortdurend verandert, worden we dagelijks geconfronteerd met onverwachte situaties, secularisatie, onzekerheden en moeilijke keuzes. De veranderingen volgen elkaar in hoog tempo op en kunnen ons gevoel van zekerheid aantasten. Wat vandaag vanzelfsprekend lijkt, kan morgen alweer anders zijn. Ook als christenen merken we hoe gemakkelijk we kunnen worden meegesleept door de meningen, verwachtingen en zorgen van onze tijd. Juist daarom is de vraag actueel: hoe blijven we standvastig in ons geloof? De Bijbel laat zien dat standvastigheid niet betekent dat we nooit twijfelen of worstelen, maar dat we ons steeds opnieuw mogen richten op God. God is onveranderlijk en Hij blijft trouw, ongeacht de omstandigheden.

Een krachtig voorbeeld van standvastigheid vinden we in het Bijbelboek Daniël. Daarin leeft Daniël als jongeman in een vreemde cultuur, ver van zijn thuisland en onder grote druk om zich aan te passen aan de normen en gebruiken van Babylon. Toch neemt hij zich voor om God trouw te blijven en zijn identiteit als dienaar van de HEERE niet los te

laten. Zijn standvastigheid kwam niet voort uit eigen kracht of verzet om het verzet, maar uit een diep verlangen om God te eren in zijn keuzes. Ook wij leven in een samenleving waarin waarden en overtuigingen voortdurend veranderen. Daniël laat zien dat het mogelijk is om midden in die wereld aanwezig te zijn, verantwoordelijkheid te dragen en tegelijk trouw te blijven aan Gods weg. Zijn voorbeeld moedigt ons aan om, net als hij, bewust te kiezen voor gehoorzaamheid aan God en te vertrouwen dat Hij ook vandaag wijsheid, moed en kracht geeft om standvastig te blijven.

In deze Bijbelstudie denken we na over wat het betekent om standvastig te zijn in het geloof. Aan de hand van het leven van Daniël ontdekken we hoe God mensen kracht geeft om Hem trouw te blijven, zelfs wanneer zij onder druk staan of voor moeilijke keuzes komen te staan. We staan stil bij de omstandigheden waarin Daniël leefde, zijn vertrouwen op God en de lessen die wij daaruit kunnen trekken voor ons eigen leven.

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Sela - Een toekomst vol van hoop
- Opwekking 832 - Jezus Overwinnaar
- Opwekking 687 - Heer, wijs mij Uw weg
- Psalmen voor nu 1 - Gefeliciteerd (luisterlied)
- Opwekking 807 - God van licht
- Psalmen voor nu 121 - Waar komt mijn hulp vandaan?
- Magnificat (Lofzang van Maria)

◆ Gebed

Gebaseerd op Romeinen 12

Trouwe God,

U kent de wereld waarin wij leven.

Er zijn zoveel stemmen die onze aandacht vragen, zoveel meningen die ons beïnvloeden en zoveel verleidingen om mee te gaan met de stroom.

Geef ons wijsheid om te onderscheiden wat goed is in Uw ogen.

Leer ons om niet mee te buigen waar Uw waarheid om standvastigheid vraagt.

Bewaar ons ook voor hardheid en hoogmoed, zodat wij met liefde en nederigheid leven.

Wortel ons diep in Uw Woord.

Laat ons bouwen op Jezus Christus, onze Rots, zodat wij niet wankelen wanneer stormen komen.

Geef ons moed om trouw te blijven wanneer dat moeilijk is, en vertrouwen om onze weg met U te gaan.

Help ons om niet gevormd te worden door de geest van deze tijd, maar door Uw Geest.

Maak ons tot mensen die zichtbaar leven vanuit geloof, hoop en liefde.

Zo bidden wij: "Heer, leer ons te buigen voor U, zodat wij kunnen standhouden in de wereld."

In de naam van Jezus Christus,

Amen

◆ Bijbelgedeelte I

Romeinen 12 : 1 – 8

1 Ik roep u er dan toe op, broeders, door de ontfermingen van God, om uw lichamen aan God te wijden als een levend offer, heilig en voor God welbehaaglijk: dat is uw redelijke godsdienst. **2 En word niet aan deze wereld gelijkvormig, maar word veranderd door de vernieuwing van uw gezindheid om te kunnen onderscheiden wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.** 3 Want door de genade die mij gegeven is, zeg ik ieder onder u niet hoger te denken dan hij moet denken, maar laat hij denken in bescheidenheid, naar de mate van geloof zoals God die aan ieder heeft toebedeeld. 4 Want zoals wij in één lichaam vele leden hebben en de leden niet alle dezelfde functie hebben, 5 zo zijn wij, hoewel velen, één lichaam in Christus, maar ieder afzonderlijk leden van elkaar. 6 En nu hebben wij genadegaven, onderscheiden naar de genade die ons is gegeven: 7 hetzij profetie, naar de mate van het geloof; hetzij dienstbetoon, in het dienen; hetzij wie onderwijst, in het onderwijzen; 8 hetzij wie bemoedigt, in het bemoedigen; wie uitdeelt, in oprechtheid; wie leiding geeft, met inzet; wie zich over anderen ontfermt, met blijmoedigheid.

Duiding

Romeinen 12 laat zien dat standvastigheid begint bij een vernieuwd denken en een leven dat aan God is toegewijd. Paulus roept gelovigen op zich niet te voegen naar de patronen van deze wereld, maar veranderd te worden door de vernieuwing van hun denken. Standvastig blijven betekent daarom niet dat we ons afsluiten voor de wereld, maar dat we ons laten vormen door Gods wil en waarden. Vanuit die houding krijgen nederigheid, liefde, dienstbaarheid en volharding een plaats in ons dagelijks leven. In een beweeglijke wereld worden we uitgedaagd om vast te houden aan het goede, trouw te blijven in gebed en hoopvol te leven vanuit Gods genade. Zo wordt standvastigheid niet alleen een houding van volhouden, maar een zichtbaar getuigenis van Gods werk in ons leven.

◆ Gespreksvragen I

1. Wat betekent het volgens jou om je leven aan God te geven als een "levend offer"?
2. Paulus roept op om je niet aan deze wereld aan te passen, maar om vernieuwd te worden in je denken. Wat betekent dat concreet voor ons vandaag? Welke invloeden bemerk jij op die jouw denken het meest vormen?
3. Hoe ervaar je de werking van de Heilige Geest bij het vernieuwen van je denken en het maken van keuzes? Kun je een situatie noemen waarin je hebt ervaren dat de Heilige Geest je blik op iets veranderde?
4. Waarom spreekt Paulus volgens jou direct na de oproep tot vernieuwing van het denken over onze gaven en talenten?
5. Hoe kun je jouw gaven gebruiken om jezelf of anderen te helpen stand te houden in hun geloof?

◆ Bijbelgedeelte II

Daniel 1 : 1 – 21

1 In het derde jaar van de regering van Jojakim, de koning van Juda, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem en belegerde het. 2 En de Heere gaf Jojakim, de koning van Juda, in zijn hand, en een deel van de voorwerpen van het huis van God. Hij bracht die naar het land Sinear, naar het huis van zijn god. Hij bracht de voorwerpen naar de schatkamer van zijn god. 3 Toen beval de koning aan Aspenaz, het hoofd van zijn hovelingen, dat hij *enigen* van de Israëlieten moest laten komen, namelijk uit het koninklijk geslacht en uit de edelen, 4 jongemannen zonder enig gebrek, knap van uiterlijk, bedreven in alle wijsheid, ervaren in wetenschap, helder van verstand, en die in staat waren dienst te doen in het paleis van de koning, en dat men hen moest onderwijzen in de geschriften en de taal van de Chaldeeën. 5 De koning nu stelde een dagelijkse hoeveelheid van de gerechten van de koning voor hen vast, en van de wijn die hij dronk, om hen in drie jaar zo op te voeden dat zij aan het einde daarvan in dienst konden treden van de koning. 6 Onder hen waren uit de Judeeërs: Daniël, Hananja, Misaël en Azarja. 7 Het hoofd van de hovelingen gaf hun *andere* namen. Daniël noemde hij Beltsazar, Hananja Sadrach, Misaël Mesach en Azarja Abed-Nego. **8 Daniël nu nam zich in zijn hart voor zich niet te besmetten met de gerechten van de koning of met de wijn die hij dronk. Daarom verzocht hij het hoofd van de hovelingen of hij zich niet zou hoeven te verontreinigen.** 9 God gaf Daniël genade en barmhartigheid bij het hoofd van de hovelingen. 10 Want het hoofd van de hovelingen zei tegen Daniël: Ik ben bevreesd voor mijn heer de koning, die uw eten en uw drinken heeft vastgesteld. Want waarom zou hij zien dat uw gezichten er slechter uitzien dan die van de *andere* jongemannen van uw groep? U zou bij de koning mijn hoofd met schuld beladen. 11 Toen zei Daniël tegen de kamerheer die het hoofd van de hovelingen had aangesteld over Daniël, Hananja, Misaël en Azarja: 12 Stel uw dienaren toch tien dagen op de proef, en laat men ons plantaardig voedsel geven, zodat wij *dat* eten, en water, zodat we *dat* drinken. 13 En laat *dan* in uw tegenwoordigheid ons uiterlijk en het uiterlijk van de *andere* jongemannen, die de gerechten van de koning eten, gezien worden, en doe *dan* met uw dienaren naar wat u ziet. 14 Hij luisterde naar hen in deze zaak. Tien dagen stelde hij hen op de proef. 15 Aan het einde van *die* tien dagen zag men dat hun uiterlijk knapper was, en *zagen* zij er gezonder *uit* dan al de jongemannen die van de gerechten van de koning aten. 16 Toen gebeurde het dat de kamerheer hun gerechten, en de wijn die zij moesten drinken, wegnam en dat hij hun plantaardig voedsel gaf. 17 Aan deze vier jongemannen nu gaf God kennis en verstand van allerlei geschriften, en wijsheid, en Daniël gaf Hij inzicht in allerlei visioenen en dromen. 18 Aan het einde van de dagen waarvan de koning had gezegd dat men hen moest laten komen, liet het hoofd van de hovelingen hen bij koning Nebukadnezar komen. 19 De koning sprak met hen. Maar onder hen allen werd niemand gevonden als Daniël, Hananja, Misaël en Azarja. Zij traden in dienst van de koning. 20 *In* alle zaken waar *het aankomt* op een wijs inzicht waarover de koning hen ondervroeg, vond hij hen tienmaal beter dan alle magiërs en bezweerders die er in heel zijn koninkrijk waren. 21 En Daniël bleef tot het eerste jaar van koning Kores.

◆ Gespreksvragen II

6. Wat valt je het meest op in de houding van Daniël? Welke eigenschappen zie je bij hem terug? Wat maakt hem anders dan zijn omgeving?
7. Daniël besloot in zijn hart zich niet te verontreinigen (vers 8). Waarom denk je dat hij juist op dit punt een grens trok? Hoe bepaal jij welke grenzen belangrijk zijn in je eigen leven? Zijn er situaties waarin dat lastig is?
8. Daniël leefde midden in de Babylonische cultuur zonder zich ervan af te zonderen. Wat kunnen wij daarvan leren voor ons leven als christen vandaag? Hoe kunnen we betrokken zijn bij de samenleving en toch trouw blijven aan God?
9. God gaf Daniël wijsheid, inzicht en gunst bij de machthebbers (vers 9 en 17). Welke rol spelen Gods hulp en onze eigen verantwoordelijkheid bij standvastig leven? Kun je voorbeelden uit je eigen leven noemen?
10. Als je naar je eigen leven kijkt, op welk terrein word jij het meest uitgedaagd om standvastig te blijven in je geloof? Wat kan jou helpen om, net als Daniël, bewust te kiezen voor trouw aan God?

◆ Meditatie

Luister met elkaar **Psalm 121** van The Psalm Project. Bespreek na het luisteren wat deze psalm biedt in het vinden van rust en standvastigheid.

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, voor de wereld, of voor de natuur), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

De volgende kring gaat over prestatiedruk en de vrijheid die Christus daarin biedt. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Lezen: Ad van Nieuwpoort - *Buig niet – bijbels tegengif voor nu* (2025)
- Kijken: **Youtube Boekpresentatie** 'Buig niet' – Tijs vd Brink in gesprek met Ad van Nieuwpoort (minuut 32 tot 1h 22)
- Luisteren: **Podcast Dit is de Bijbel** (# 146) – 1 Petrus: Jezus volgen in een wereld die jou vreemd vindt
- Lezen: John Lennox - *Against the Flow: The Inspiration of Daniel in an Age of Relativism* (2015). (Let op: in het Engels).
- Kijken/ lezen: **De drie mannen in de brandende vuuroven**, muurschildering in de Priscilla catacombe, Rome, 3e eeuw. Zie volgende pagina.

Ze bekeken de mannen en zagen dat het vuur geen vat had gekregen op hun lichaam. Geen haar op hun hoofd was verschroeid, hun jassen waren nog heel, er hing zelfs geen brandlucht om hen heen. Daniël 3:27

In de jaren na de verspreiding van het christendom over het hele Romeinse rijk was er veel vervolging van christenen. Ze begroeven hun doden doorgaans in de catacomben. In deze honderden kilometers ondergrondse gangen brachten ze afbeeldingen aan die tot de vroegste christelijke kunst gerekend worden. Deze heel eenvoudige muurschilderingen waren bedoeld ter instructie en inspiratie in een moeilijke tijd. Ze geven bekende Bijbelverhalen weer, die alle de belofte van uitredding, hoop en verlossing in zich dragen. De dood is niet het eind: de ware bestemming van de mens ligt voorbij de huidige wereld.

De afbeelding hierboven geeft een scène weer uit het Bijbelboek Daniël. Toen koning Nebukadnessar van Babylon een enorm beeld oprichtte en het bevel gaf dat iedereen het moest aanbidden, waren er drie Judese bestuurders van de provincie Babel die weigerden dit te doen, omdat ze de geboden van God gehoorzaamden. Ze werden voor straf in een brandende oven gegooit. Toen de koning toekeek hoe ze de vlammen binnengingen, zag hij tot zijn verbazing dat er een vierde man zich bij hen voegde. Hij beval hen naar buiten te komen en, onderkennend dat God hen had gered, gaf hij opdracht dat deze god voortaan met eerbied bejegend moest worden. Hij geloofde dat de vierde figuur een engel moest zijn geweest.

De schildering is zo simpel dat je hem bijna kinderlijk zou noemen en bestaat slechts uit enkele penseelstreken. De drie figuren dragen vrijwel identieke Perzische gewaden en de vlammen konden niet spaarzamer zijn weergegeven. Het enige andere symbool is dat van een duif.

Als je je de grot met al zijn duisternis voorstelt als je naar de afbeelding kijkt, word je je bewust van de krachtige boodschap die ervan uitgaat. De vroege christenen die haar zagen kenden het dilemma van Sadrach, Mesach en Abednego maar al te goed, want hun stond een vergelijkbare

straf te wachten als ze de goddelijkheid van de Romeinse keizer ontkenden. De drie mannen kijken ons aan met hun handen in de biddende 'orans' positie van de vroegchristelijke kunst. De vlammen hebben geen effect, ze lijken slechts een bijkomstigheid.

De duif symboliseert Gods helpende nabijheid. Hij komt hen bijstaan in hun verdrukking. Er spreekt een onderlinge solidariteit uit de elkaar kruisende armen van de mannen, mogelijk gemaakt en versterkt door de samenbindende werking van de heilige Geest. Misschien zouden de gelovigen de dood niet ontlopen, maar ze wisten dat God eeuwig met hen zou zijn.

Zoals zoveel van de onderwerpen die de vroege christenen in beeld brachten werd deze geschiedenis gezien als een voorafschaduw van de opstanding. Ze lazen de oudtestamentische verhalen in het licht van de opstanding van Christus, wat te midden van vervolging en verdrukking hun enige houvast en hoop was.

Deze meditatie is overgenomen uit: Keith J. White, *Masterpieces of the Bible: Insights into Classical Art of Faith*, Baker, 1997 / *The Art of Faith: Story of the Bible Through the Eyes of Great Artists*, John Hunt Ltd., 1997.

WAARDIG EN VRIJ

Themadienst: 3 januari 2027

Maatschappelijk kenmerk: Prestatiedruk

“Je bent niet wat je doet. Je bent niet wat je hebt. Je bent niet wat andere mensen van je denken. Jij bent geliefd door God.”

– Henri Nouwen

◆ Ter voorbereiding

Lees de parabel van de verloren zoon (Lucas 15:11-32), met bijzondere aandacht voor de vader: hij loopt zijn zoon tegemoet vóórdat die een woord heeft gezegd. Ondanks zijn gedrag neemt de vader hem weer in liefde aan. Die waardigheid staat centraal in deze Bijbelstudie.

◆ Tip voor de kringleider

Luister naar de podcast Dit is de Bijbel, de aflevering over de vraag of je gered wordt door geloof of werken: de ‘clash’ tussen Jakobus en Paulus. Deze is online [hier](#) te vinden.

◆ Inleiding

‘Wat doe jij?’ is misschien wel het eerste wat we vragen als we iemand beter willen leren kennen. Iemands functie, baan, taak of rol kan ongemerkt samenvallen met identiteit. Dat wordt voelbaar wanneer prestaties tegenvallen. Als je gewend bent waarde te ontfemen aan wat je hebt bereikt, kun je geraakt worden in je zelfbeeld als je faalt. Prestatiedruk gaat daarmee niet alleen over een volle agenda of hoge verwachtingen. Ze kan dieper raken: aan de vraag waarop onze eigenwaarde eigenlijk rust.

Die logica kan doorwerken in het geloofsleven. Bid je genoeg? Bid je wel goed? Lees je de Bijbel? Doe je genoeg voor anderen? Zit je genoeg in commissies? Doe ik niet te weinig? Hoewel dat natuurlijk niet altijd verkeerde vragen zijn om te stellen, is er wel het gevaar dat de prestatie maatschappij daarmee ook de kerk bereikt. Daar raken we ook aan een veelbesproken onderwerp binnen het christendom, namelijk de balans tussen leven uit genade en het uiten van dankbaarheid in goede werken. Hierin lijken teksten van Paulus (Efeze 2) en Jakobus (Jakobus 2) op het eerste oog tegenover elkaar te staan, waar ze elkaar eigenlijk aanvullen. Toch zal dit altijd een moeilijk onderwerp blijven.

De Bijbel laat zien dat de mens waardig is, geschapen naar Gods beeld. Die waardigheid hangt niet af van wat iemand bereikt of voor elkaar krijgt. In het Oude Testament zien we bijvoorbeeld hoe David wordt uitgekozen, terwijl hij niet eens als

eerste door zijn vader wordt genoemd wanneer Samuel zijn zonen langsgaat. Ook Israël zelf wordt niet beschreven als een volk dat vanwege zijn grootheid door God is uitgekozen, maar juist als een klein en onaanzienlijk volk. In het Nieuwe Testament zien we iets vergelijkbaars in de manier waarop Jezus omgaat met kinderen, zieken, tollenaars en zondaars. Hij zoekt mensen op voordat zij hun leven op orde hebben. De vader in de gelijkenis van de verloren zoon wacht zijn zoon niet op met een lijst van voorwaarden, maar ontvangt hem met open armen. Genade gaat daarmee vooraf aan prestatie. Goede werken zijn niet de manier waarop we onze waarde verdienen, maar een antwoord op de genade die we ontvangen.

De middeleeuwse kerkleraar Thomas van Aquino heeft het over *gratia naturam perficit*: genade vervolmaakt de (menselijke) natuur, zij vervangt haar niet. Daarmee bedoelt hij dat Gods genade de mens niet uitwist of totaal anders maakt, maar dat genade de mens tot bloei kan laten komen met wat er in de mens aanwezig is. Niet eerst presteren en dan waarde krijgen, maar waarde ontvangen en steeds meer worden wie je bedoeld bent te zijn. Ook binnen de stroming van het zogenaamde 'personalisme' komt deze gedachte sterk naar voren. Denkers als Jacques Maritain benadrukken dat een mens nooit gereduceerd kan worden tot wat hij doet, bezit of bijdraagt. Een persoon is geen middel tot een doel, maar heeft waarde in zichzelf. Dat betekent ook dat menselijke waardigheid niet iets is wat je kunt opbouwen door succes of prestaties en wat je vervolgens weer kunt verliezen door falen.

In deze Bijbelstudie verkennen we de spanning tussen wat je doet en wie je bent, tussen goede werken en genade en wat het betekent om echte vrijheid te kennen.

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Opwekking 428 - Genade zo oneindig groot
- Weerklank 463 - U die mij geschapen hebt
- Opwekking 687 - Heer, U bent mijn leven
- Psalm 103: 2,3
- Psalm 139: 1,2

◆ Gebed

Avondgebed (Dienstboek van de Protestantse Kerk in Nederland, VIII – Gebeden voor ieder uur, nr. 104)

Almachtige God,
uit genade hebt Gij ons de weg gewezen,
waarop wij niet verkeerd kunnen uitkomen,
als wij U volgen.
Help ons daarom, dat wij U gaarne volgen,
bereid om te gehoorzamen.
Geef ons niet te steunen op iets in onszelf,
maar U alleen te dienen met een stille geest,
totdat wij onze levensloop
in gerechtigheid voleindigd hebben
en geraken tot die zalige rust
die uw Zoon ons door zijn bloed verworven heeft.

◆ Bijbelgedeelte

Mattheüs 20: 1-16

- 1 Want het Koninkrijk der hemelen is als een heer des huizes, die 's morgens vroeg eropuit ging om arbeiders voor zijn wijngaard in te huren.
2. Nadat hij het met de arbeiders eens geworden was voor een penning per dag, stuurde hij hen zijn wijngaard in.
3. En toen hij omstreeks het derde uur eropuit ging, zag hij anderen werkloos op de markt staan.
4. Ook tegen hen zei hij: Gaat u ook naar de wijngaard, en ik zal u geven wat rechtvaardig is. En zij gingen.
5. Toen hij nogmaals eropuit gegaan was, omstreeks het zesde en het negende uur, deed hij hetzelfde.
6. En toen hij omstreeks het elfde uur eropuit ging, vond hij weer anderen werkloos staan en hij zei tegen hen: Waarom staat u hier heel de dag werkloos?
7. Zij zeiden tegen hem: Omdat niemand ons ingehuurd heeft. Hij zei tegen hen: Gaat u ook naar de wijngaard en u zult ontvangen wat rechtvaardig is.
8. Toen het avond geworden was, zei de heer van de wijngaard tegen zijn rentmeester: Roep de arbeiders en geef hun het loon, te beginnen bij de laatsten, tot de eersten.
9. En toen zij kwamen die omstreeks het elfde uur ingehuurd waren, ontvingen zij ieder een penning.
10. En toen de eersten kwamen, dachten zij dat zij meer ontvangen zouden; maar ook zij ontvingen ieder een penning.
11. Toen zij die ontvangen hadden, morden zij tegen de heer des huizes
12. en zeiden: Deze laatsten hebben maar één uur gewerkt, en u hebt ze gelijkgesteld met ons, die de last van de dag en de hitte verdragen hebben.
13. Maar hij antwoordde en zei tegen een van hen: Vriend, ik doe u geen onrecht; bent u het niet met mij eens geworden over een penning?
14. Neem wat van u is, en vertrek. Ik wil aan hem die het laatst kwam, hetzelfde geven als aan u.
15. Of is het mij niet geoorloofd met het mijne te doen wat ik wil? Of bent u afgunstig omdat ik goed ben?
16. Zo zullen de laatsten de eersten zijn, en de eersten de laatsten; want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.

◆ Stilte

Neem 3-5 minuten stilte om de gelezen tekst te overdenken en eventueel dingen te onderstrepen. Wat raakt je? Wat valt je op?

◆ Gespreksvragen

1. Wat zegt deze gelijkenis over de manier waarop wij waarde en beloning meten? Wat verandert er door Gods genade?
2. Wat valt je op aan de manier waarop de eigenaar met de arbeiders van het eerste uur spreekt wanneer zij klagen?
3. Bespreek met elkaar wat nog meer opviel in deze gelijkenis of waar je vragen over hebt.

4. Wat betekent het voor jou dat ieder mens waardig is, geschapen naar het beeld van God?

Lees onderstaande tekstgedeelten van Paulus en Jakobus.

Efeze 2: 8-10

8. Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God;
9. niet uit werken, opdat niemand zou roemen.
10. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen, die God van tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.

Jakobus 2: 14-17

14. Wat voor nut heeft het, mijn broeders, als iemand zegt dat hij geloof heeft, en hij heeft geen werken? Kan dat geloof hem zalig maken?
15. Als er nu een broeder of zuster zonder kleding zou zijn en gebrek zou hebben aan dagelijks voedsel,
16. en iemand van u zou tegen hen zeggen: Ga heen in vrede, word warm en word verzadigd, en u zou hun niet geven wat het lichaam nodig heeft, wat voor nut heeft dat dan?
17. Zo is ook het geloof als het geen werken heeft, in zichzelf dood.

5. Paulus zegt dat we niet uit werken gered worden, terwijl Jakobus zegt dat geloof zonder werken dood is. Wat verstaan zij volgens jou onder 'werken', en waarom spreken ze elkaar misschien minder tegen dan op het eerste gezicht lijkt?
6. Hoe ervaar jij de spanning tussen leven in vrijheid van genade en de schijnbaar hoge lat die Jezus legt voor zijn volgelingen, door ze op te roepen heilig te leven en goede mensen te zijn? Ervaar je prestatiedruk in het geloofsleven?

◆ Meditatie

Kijken: bekijk het schilderij *De terugkeer van de verloren zoon* (1668) van Rembrandt van Rijn. Henri Nouwen schreef na weken voor dit schilderij te hebben gezeten zijn boek *Eindelijk thuis* (1992), een van de meest gelezen geestelijke werken van de twintigste eeuw.

Rembrandt van Rijn, *De terugkeer van de verloren zoon*, ca. 1668, olieverf op doek, Hermitage, Sint-Petersburg. Bron: Wikimedia Commons.

Luisteren: luister met elkaar de cantate **Nimm, was dein ist, und gehe hin** (BWV 144) van Johann Sebastian Bach, en houd de tekst erbij. De cantate gaat over de parabel uit het gelezen gedeelte.

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, of voor de wereld), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

De volgende kring gaat over technologisering en hoe we als christenen kunnen staan ten opzichte van bijvoorbeeld de smartphone. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Lezen: Henri Nouwen - Eindelijk thuis.
- Luisteren/kijken: You are the beloved - Henri Nouwen (preek), te bekijken via [Youtube](#).
- Luisteren: Podcast Dit is de Bijbel, de aflevering over de vraag of je gered wordt door geloof of werken: de 'clash' tussen Jakobus en Paulus. Deze is online [hier](#) te vinden.
- Lezen: Arjan van Dam - Succesvol naar de haaien.
- Lezen: Maarten Luther - Vrijheid van een christen (1520).
- Lezen: Tim Keller - Bevrijd van jezelf

GELOVEN MET EEN SMARTPHONE

Themadienst: 7 februari 2027

Maatschappelijk kenmerk: Technologisering

“

“Moderne technologie is een allesomvattend verschijnsel van onze beschaving geworden, de bepalende kracht van een nieuwe maatschappelijke orde waarin efficiëntie niet langer een keuze is, maar een noodzaak die aan al het menselijk handelen wordt opgelegd.”

– Jacques Ellul

“

“Het echte gevaar is niet dat computers gaan denken als mensen, maar dat mensen gaan denken als computers.”

– Sydney J. Harris

◆ Ter voorbereiding

Lees het artikel [Techniek en zingeving](#) van Maaike Harmsen op [theologie.nl](#).

◆ Tip voor de kringleider

Lees wat achtergrond bij het verhaal van de Toren van Babel, bijvoorbeeld via [New Advent](#) (Engels) of [debijbel.nl](#). Deel de inzichten tijdens het gesprek.

◆ Inleiding

De smartphone bestaat pas iets meer dan vijftien jaar voor het grote publiek, maar heeft de manier waarop mensen omgaan met aandacht, tijd, relaties en informatie radicaal veranderd. De telefoon is daarmee meer dan een handig apparaat: hij vormt ongemerkt ook onze gewoonten en verwachtingen. En wat te denken van de opkomst van kunstmatige intelligentie (AI)? Dat kan aanvoelen alsof computers ineens magie produceren, op een manier die menselijk aanvoelt.

Christenen van alle tijden hebben zich moeten verhouden tot nieuwe technologie, van de drukpers tot de televisie. Er is door de tijd heen steeds gewezen op de gevaren van die technologie, zoals gemakzucht en individualisering. Mensen zouden werk en daarmee een stuk waarde verliezen door automatisering. Door de televisie zou er bij wijze van spreken schimmel op het brein ontstaan, omdat het een 'luie' manier van

vermaak is ten opzichte van bijvoorbeeld lezen. Of de televisie werd totaal afgewezen omdat via de televisie allerlei goddeloze invloeden de huiskamer binnen zouden komen. Ook wordt er veelvuldig gewezen op het gevaar van het gebruik van sociale media voor kinderen (denk aan het boek *Generatie Angststoornis* van Jonathan Heidt).

Aan de andere kant lijkt techniek ons veel te brengen. Denk aan de innovaties in de gezondheidszorg, waardoor veel meer mensen beter geholpen kunnen worden of aan de noodhulpverlening die sneller meer mensen kan bereiken. Ook worden online kanalen gebruikt om mensen te bereiken met het christelijk geloof, ook via influencers op sociale media. Er wordt in de christelijke wereld dan ook in toenemende mate gesproken over dit thema. Zo publiceerde paus Leo XIV in mei 2026 bijvoorbeeld de encycliek 'Magnifica Humanitas' over AI en technologie.

De Bijbel heeft geen uitgewerkte leer over technologie, maar spreekt wel veel over techniek, bouwen en macht. Techniek hoort bij het mens-zijn, dat wordt al duidelijk in Genesis wanneer de mens de opdracht krijgt om de wereld te bewerken en te ontwikkelen. Je zou kunnen zeggen dat God de menselijke manier van het leven op aarde en bijbehorende techniek op een bepaalde manier 'verwerkt' in het heilsplan na de zondeval. Het begint met een paradijselijke tuin, maar het eindigt in een gouden stad. De Bijbel waarschuwt daarbij duidelijk voor ontmenselijking, afgoderij en onvrijheid. Denk aan de verhalen over het gouden kalf en de toren van Babel of aan Psalm 115 waarin wordt gesteld dat mensen die afgoden van zilver en goud maken op die afgoden gaan lijken. Door de tijd heen hebben veel schrijvers en invloedrijke denkers er massaal op wijzen hoe de dynamiek van techniek en economische groei de samenleving tot een machine probeert te maken.

In deze Bijbelstudie verkennen we hoe we Jezus kunnen volgen in vrijheid, te midden van al die technologische invloeden.

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Psalm 115: 1, 6
- Opwekking 520 - Wees mijn verlangen
- Opwekking 347 - Ik bouw op U
- Liedboek 905 - Wie zich door God alleen laat leiden

◆ Gebed

Psalm 115 (gedeelte ervan, uit de Bijbel in Gewone Taal)

*Alle eer is voor u, Heer.
Niet voor ons, maar voor u alleen,
want u bent trouw en goed.
Mensen lachen ons uit,
en ze vragen: 'Waar is jullie God?'
Wij weten dat u in de hemel bent.
U kunt alles doen wat u wilt.
Andere goden kunnen niets
Maar andere goden kunnen niets.*

*Het zijn beelden van zilver en goud,
die door mensen gemaakt zijn.
Ze hebben een mond,
maar ze kunnen niet praten.
Ze hebben ogen,
maar ze kunnen niet zien.
Ze hebben oren,
maar ze kunnen niet horen.
Ze hebben een neus,*

*maar ze kunnen niet ruiken.
Hun handen kunnen niet voelen,
hun voeten kunnen niet bewegen,
en uit hun keel komt geen geluid.*

*Mensen die zulke beelden maken,
mensen die op zulke goden vertrouwen,
worden net als die beelden:
ze kunnen niets meer.*

◆ Bijbelgedeelte

Genesis 11:1-9

1. Heel de aarde had één taal en eendere woorden.
2. En het gebeurde, toen zij naar het oosten trokken, dat zij een vlakte in het land Sinear vonden. Daar gingen zij wonen.
3. En zij zeiden allen tegen elkaar: Kom, laten wij kleiblokken maken en die goed bakken! En de kleiblokken dienden hun tot steen en het asfalt diende hun tot leem.
4. En zij zeiden: Kom, laten wij voor ons een stad bouwen, en een toren waarvan de top in de hemel reikt, en laten we voor ons een naam maken, anders worden wij over heel de aarde verspreid!
5. Toen daalde de HEERE neer om de stad en de toren te zien die de mensenkinderen aan het bouwen waren,
6. en de HEERE zei: Zie, zij vormen één volk en hebben allen één taal. Dit is het begin van wat zij gaan doen, en nu zal niets van wat zij zich voornemen te doen, voor hen onmogelijk zijn.
7. Kom, laten Wij neerdalen en laten Wij hun taal daar verwarren, zodat zij geen van allen elkaars taal zullen begrijpen.
8. Zo verspreidde de HEERE hen vandaar over heel de aarde, en zij hielden op met het bouwen van de stad.
9. Daarom gaf men haar de naam Babel; want daar verwarde de HEERE de taal van heel de aarde, en vandaar verspreidde de HEERE hen over heel de aarde.

◆ Stilte

Neem 3-5 minuten stilte om de gelezen tekst te overdenken en eventueel dingen te onderstrepen. Wat raakt je? Wat valt je op?

◆ Gespreksvragen

1. Welke reden geven de mensen voor het bouwen van de stad en de toren (vers 4) en wat zegt dat over hun motieven?
2. Lees vers 6 nog eens. Wat valt je op aan deze uitspraak van God?
3. Waar ligt volgens jou precies het probleem bij Babel?

Voor veel Bijbeluitleggers is het gedeelte uit Genesis 11 niet alleen een verhaal over een toren, maar over de menselijke neiging om zich van God los te maken en te vertrouwen in eigen kunnen. De moderne toren van Babel kan je dan zien als technologische uitvindingen die zich opstapelen.

4. Wanneer wordt vertrouwen in technologie een vorm van vertrouwen die alleen God toekomt?

In Nehemia 2-6 lezen we hoe Nehemia de verwoeste muren van Jeruzalem laat herbouwen. Tijdens de bouw krijgen ze te maken met tegenstand, spot, bedreigingen en pogingen om Nehemia van zijn werk af te houden. Toch gaat het werk door en

worden de muren in korte tijd voltooid. Lees Nehemia 6: 15-16. Vergelijk dit met het project van de toren van Babel.

5. Wat is het verschil tussen beide bouwprojecten? Wat kunnen we daarvan leren?

Bekijk Psalm 115 (het gebed in dit hoofdstuk) nogmaals.

6. Op welke manier kun je op je eigen (technologische) afgoden gaan lijken?
7. Welk effect heeft de smartphone en alles wat daarbij hoort (efficiëntie, afleiding, informatieovervloed, social media) op je leven? Deel met elkaar hoe jullie daar persoonlijk mee omgaan.
8. Kun je God danken voor technologie? Waar liggen voor jou de grenzen? En beangstigt de huidige ontwikkeling van AI je wel eens?

◆ Meditatie

Lezen: Gedicht: J.W. Schulte Nordholt - Wij zijn maar mensen

*Wij zijn maar mensen. Groot in onze dromen
die wij verraden, klein in ons verdriet.
Sinds eeuwen op genade of ongenade
overgeleverd aan een ver verschiet
dat ons ontgaat en over ons gebiedt,
zoals een zon waarop wij zijn gericht,
die alles zwart maakt in het tegenlicht*

*Eerst moet de schaduw van het kruis
nog lengen
tot aan de einden van de aarde toe
voordat het grote oordeel komt, de nacht
van de verschrikkingen en dan de dag.*

*Wat hebben wij in godsnaam in te brengen!
Wie onrecht doet dat hij nog onrecht doe.
Wie God verwacht hij sterven op zijn wacht.*

*Kom Here Jezus, kom, zo bidden wij,
verlos uzelf en ons van het verleden,
wis onze schaduw uit, verzamel ons
uit land en zee en uit de wrede wind,
vergeef ons in het eindelijk gericht
dat wij maar mensen zijn, verzadig ons,
o grote zon, met uw ontzaglijk licht.*

Bron: J.W. Schulte Nordholt, *Verzamelde gedichten*. Baarn: De Prom, 1996

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, of voor de wereld), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

De volgende kring gaat over aandacht voor het alledaagse in een omgeving van onverschilligheid. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Lezen: Jacques Ellul - *Staan in de wereld van nu* (1948). Hertaling van Frank Mulder.
- Kijken: <https://www.geloofstoerusting.nl/videos/bijbelse-duiding-techniek/>
- Lezen: Paul Kingsnorth - *Tegen de Machine* (2026).
- Lezen: Romano Guardini - *Brieven vanuit het Comomeer* (1923).

AANDACHT IN HET ALLEDAAGSE

Themadienst: 7 maart 2027

Maatschappelijk kenmerk: Onverschilligheid

“

“How I spend this ordinary day in Christ is how I will spend my Christian life.”

– Tish Warren

“

“Aandacht is de zeldzaamste en zuiverste vorm van vrijgevigheid.”

– Simone Weil

◆ Ter voorbereiding

Neem de tijd om voorafgaand aan de kring op te schrijven wat je de afgelopen drie dagen hebt gedaan. Hoe stond je op? Wie heb je ontmoet? Wat heb je gegeten? Lukte het je om met aandacht te leven?

◆ Tip voor de kringleider

Kijk naar de tips aan het eind van deze kring om te lezen, kijken of luisteren. Lees of luister ter voorbereiding een of meer van de daar genoemde bijdragen.

◆ Inleiding

Soms kan het contrast tussen een rustige en meditatieve zondag en de start van een drukke (werk)week op maandag best groot zijn. We proberen om op zondag rust te vinden, elkaar op te zoeken in de kerk en ons daar te richten op de Ander. We ervaren een gevoel van verbondenheid, zijn bemoedigd en geïnspireerd door de dienst en de gesprekken met gemeenteleden en ervaren de liturgie en rituelen als betekenisvol.

Maar dan wordt het maandag. Het gewone, alledaagse leven begint weer. Waar je zondag misschien nog wel dacht dat gevoel van het 'hogere' vast te houden, ben je maandagavond alweer vergeten waar de preek over ging. Je voelt je opgeslokt door werk, gezin, gezondheid, zorg(en) en alle andere (kleine) dingen die je bezighouden. Tish Harrison Warren, een Amerikaanse theologe en verbonden aan de Anglicaanse kerk in Noord-Amerika, herkende dit gevoel. In haar boek *'Liturgie van het alledaagse - heilige gebruiken in het dagelijkse leven'* beschrijft ze haar zoektocht om de onrust van een druk leven te verbinden aan het leven als gelovige. Daarin komt ze tot een bemoedigende conclusie: onze alledaagse, schijnbaar onbeduidende gewoontes en bezigheden vormen ons geestelijk net zo sterk als rituelen en kerkdiensten dat doen. Haar stelling is dat ons (geestelijke) karakter niet zozeer wordt gevormd door grote, dramatische momenten, maar door wat we elke dag doen. Gewoontes zijn een soort

liturgie: ze vormen wat je liefhebt en geven houvast in het alledaagse. Daarom pleit ze ervoor om gewone routines bewust te doordrenken met aandacht voor God, in plaats van geestelijk leven te zien als iets wat alleen op zondag of in bijzondere momenten gebeurt.

In een gedeelte van de Bergrede roept de Heere Jezus ons op om ons geen zorgen te maken om wat we zullen eten of waar we ons mee zullen kleden, alledaagse aangelegenheden dus. Betekent dat dat die alledaagse dingen niet van belang of nodig zijn? Dat lijkt niet het geval te zijn, integendeel. Het is wel een oefening om niet uitsluitend daarmee bezig te zijn, maar (ook) gericht te zijn op de dingen van boven, zoals het gedeelte uit Kolossenzen ons laat zien.

In deze Bijbelstudie staan we stil bij onze alledaagse bezigheden: onze worstelingen, vreugdes, bijzondere of juist heel normale gewoontes, ons ritme. Kortom: ons leven. Hoe brengen we onze dagen, en daarmee ons door God gekregen leven, door? Lukt dat ons om met aandacht en zorg te doen? En hoe verbinden we ons leven op aarde (het profane) met het hogere (het sacrale)?

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- **Weerklank** 519 (a) - De dag door Uwe gunst ontvangen
- Psalm 68:10 (eventueel de versie '**God van Heil**' van The Psalm Project om mee te zingen of luisteren)
- Psalm 118:12

◆ Gebed

Hemelse Vader,

Help mij Uw wil te onderscheiden, ook in de kleine, onbetekenende dingen van het dagelijks leven. Geef dat ik ook daarin trouw mag zijn tegenover U.

Help mij Uw eer te zoeken, ook wanneer mijn taak nietig en onbeduidend schijnt.

Maak mij getrouw, ook in het allergeringste.

Bron: Een gebed voor elke dag

◆ Bijbelgedeelte

Mattheüs 6:25-34

25. Daarom zeg Ik u: Wees niet bezorgd over uw leven, over wat u eten en wat u drinken zult; ook niet over uw lichaam, namelijk waarmee u zich kleden zult. Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam meer dan de kleding?

26. Kijk naar de vogels in de lucht: zij zaaien niet en maaien niet, en verzamelen niet in schuren; uw hemelse Vader voedt ze evenwel; gaat u ze niet ver te boven?

27. Wie toch van u kan met bezorgd te zijn één el aan zijn lengte toevoegen?

28. En wat bent u bezorgd over de kleding? Kijk naar de lelies in het veld, hoe ze groeien; ze werken niet en spinnen niet;

29. en Ik zeg u dat zelfs Salomo in al zijn heerlijkheid niet gekleed ging als één van deze.

30. Als God nu het gras op het veld, dat er vandaag is en morgen in de oven geworpen wordt, zo bekleedt, zal Hij u niet veel meer kleden, kleingelovigen?

31. Wees daarom niet bezorgd en zeg niet: Wat zullen wij eten? of: Wat zullen wij drinken? of: Waarmee zullen wij ons kleden?
32. Want al deze dingen zoeken de heidenen. Uw hemelse Vader weet immers dat u al deze dingen nodig hebt.
33. Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden.
34. Wees dan niet bezorgd over de dag van morgen, want de dag van morgen zal voor zichzelf zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

Kolossenzen 3:1-5, 12-16

- 1 Als u nu met Christus opgewekt bent, zoek dan de dingen die boven zijn, waar Christus is, Die aan de rechterhand van God zit.
2. Bedenk de dingen die boven zijn en niet die op de aarde zijn,
3. want u bent gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God.
4. Wanneer Christus geopenbaard zal worden, Die ons leven is, dan zult ook u met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.
5. Dood dan uw leden die op de aarde zijn: ontucht, onreinheid, hartstocht, kwade begeerte, en de hebzucht, die afgoderij is.
- [...]
12. Kleedt u zich dan, als uitverkorenen van God, heiligen en geliefden, met innige gevoelens van ontferming, vriendelijkheid, nederigheid, zachtmoedigheid, geduld.
13. Verdraag elkaar en vergeef de een de ander, als iemand tegen iemand anders een klacht heeft; zoals ook Christus u vergeven heeft, zo moet ook u doen.
14. En kleedt u zich boven alles met de liefde, die de band van de volmaaktheid is.
15. En laat de vrede van God heersen in uw harten, waartoe u ook in één lichaam geroepen bent; en wees dankbaar.
16. Laat het woord van Christus in rijke mate in wonen: onderwijs elkaar en wijs elkaar terecht in alle wijsheid en zing voor de Heere met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen, met dank in uw hart.

Duiding

Het gedeelte uit Mattheüs komt uit de Bergrede, een van de meest belangrijke toespraken die Jezus hield. In de Herziene Statenvertaling staat boven dit gedeelte: 'Bezorgdheid'. Jezus zet het zorgen maken om het alledaagse (kleding, voedsel) tegenover vertrouwen op God. Niet omdat die alledaagse dingen niet direct van belang zijn - integendeel. Jezus zegt juist over die dingen ook: "Uw hemelse Vader weet immers dat u al deze dingen nodig hebt." Maar wel om het naast of tegenover het Koninkrijk van God (de heerschappij van Christus in het hart en het leven van de gelovige) te zetten. Jezus sluit dit gedeelte af met de aansporing om je geen zorgen te maken over morgen: een uitnodiging om intentioneel met de dag te leven. Het gedeelte uit Kolossenzen geeft (praktische) aanwijzingen hoe we dan goed de dag door kunnen komen. Met aandacht voor jezelf en de ander, met het oog op Christus en in dankbaarheid.

◆ **Stilte**

Neem 3-5 minuten stilte om de gelezen tekst te overdenken en eventueel dingen te onderstrepen. Wat raakt je? Wat valt je op?

◆ Gespreksvragen

1. Wat betekent de oproep van Jezus in vers 25 en vers 31 om niet bezorgd te zijn?
2. Zijn er (alledaagse) zorgen in je leven? En hoe kijk je naar de toespraak van Jezus met die zorgen in je achterhoofd? Voel je je bemoedigd of wekt het misschien wel een zekere irritatie?
3. Lees vers 33 nog eens. Hoe moeten we de belofte dat 'al deze dingen' erbij gegeven zullen worden, zien?
4. Wat betekent de oproep in Kolossenzen om de dingen te zoeken die van boven zijn?
5. Die oproep lijkt in contrast te staan met het je bezighouden met 'het alledaagse'. Hoe zie je dit?

In het hiervoor genoemde boek 'Liturgie van het alledaagse' is de hoofdstukindeling chronologisch gekoppeld aan het ritme en de activiteiten van een 'normale' dag. Dus: ontwaken, opstaan en het bed opmaken, tanden poetsen, tot aan weer naar bed gaan. Die alledaagse momenten verbindt Tish Warren vervolgens aan de geloofspraktijk. Als ze ervoor kiest om voortaan de dag te beginnen met het opmaken van haar bed, in plaats van met scrollen op haar smartphone ziet ze daarin op het meest kleine, dagelijkse niveau het scheppingsverhaal in gereflecteerd: God die orde en schoonheid schept in de chaos. In haar 'kleine chaos', zo schrijft ze, creëert ze orde. En over het poetsen van haar tanden schrijft ze dat ze daarmee zorgdraagt voor haar lichaam in het besef dat God haar lichaam goed en heilig gemaakt heeft.

6. Herken je iets van wat Warren schrijft over het zien van God in de simpelste dingen die je doet? Wat is dat en hoe zie je de verbinding met God? Of vind je het te vergezocht?
7. Een kernbegrip in het werk van Simone Weil, een filosofe uit de 20e eeuw, is 'aandacht'. Weil ziet aandacht als een vorm van gebed. Oprechte en onverdeelde aandacht voor iets of iemand anders is volgens haar in wezen een geestelijke daad. Lukt het jou om aandachtig te leven? En wat betekent dat volgens jou?
8. Onze geloofspraktijk bestaat uit verschillende gebruiken en rituelen. Denk bijvoorbeeld aan danken, bidden, zingen, vasten en in de kerk de gebruikelijke liturgie en sacramenten. Zie je die gebruiken als onderdeel van het dagelijks leven? Ervaar je het ene gebruik waardevoller dan het andere?
9. Zijn er bepaalde gebruiken uit andere kerkelijke tradities waar je nieuwsgierig naar bent of die je mist in onze protestantse traditie? Denk bijvoorbeeld aan het knielen in de kerk of het slaan van een kruis, wat in onze traditie niet gebruikelijk is.
10. Heb je een dagelijks gebruik dat houvast geeft en waardoor je je verbonden weet met God?
11. Wat betekent het volgens jou om niet bezorgd te zijn over 'de dag van morgen'? En hoe breng je dat in de praktijk?

◆ Meditatie

Lezen: Gedicht 'Alle dag-geloof' van Oeke Kruythof

Een lachend kind	één voor één
een boom	in de schatkist
een bloem	van mijn dag
een aardig woord	
een lief gebaar	en 's avonds voor
een fijne brief	het slapen gaan
een glimlach	bekijk ik
hier en daar	mijn vergaarde schat
de kleine dingen van de dag	en zeg:
	heb dank
ik raap ze op	o Heer
en leg ze neer	U sprak tot mij in
behoedzaam	de kleine dingen van de dag

Bron: <https://www.oekekruythof.nl/religieuze-gedichten/>

Luisteren: het lied 'Gebed voor de werkdag' van Sela

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, of voor de wereld), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

De volgende kring gaat over individualisering en hoe we, ondanks toenemende polarisatie, verbonden kunnen blijven. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Lezen: Tish Harrison Warren - Liturgie van het alledaagse (2018)
- Luisteren/kijken: de preek van ds. G.J. Roest over Mattheüs 6 van zondag 26 april 2026, [hier](#) te vinden
- Luisteren/kijken: de preek van ds. Van Loon met als thema 'Heilzame herhaling' van zondag 15 februari 2026. [Preek](#) of [dienst terugkijken](#)
- Luisteren: [Moderne Profeten #3](#) Tish Warren | Waarheid in het alledaagse
- Lezen: Govert Jan Bach & Wim van der Mark - De zachte kracht van de aandacht (2026). Over de aandachtsleer van Simone Weil
- Lezen: Wil Derkse - Een levensregel voor beginners (2021)

SAMEN IN EEN IK-CULTUUR

Themadienst: 4 april 2027

Maatschappelijk kenmerk: Individualisering

“

“Wie van zijn ideaalbeeld van gemeenschap houdt, vernietigt gemeenschap; wie van de mensen houdt die God hem geeft, bouwt gemeenschap op.”

– Dietrich Bonhoeffer

“

“Wij zijn geroepen elke mens te erkennen, te waarderen en lief te hebben, ongeacht waar hij geboren is of woont.”

– Paus Fransiscus

◆ Ter voorbereiding

Neem als voorbereiding op deze studie kort de Denk na over welke actuele thema's vandaag de dag tot polarisatie leiden.

Denk na over met welk lichaamsdeel je jezelf zou vergelijken en waarom en welke gave daarbij hoort.

◆ Tip voor de kringleider

Bespreek met elkaar de actuele voorbeelden, maar let er wel op dat de kring geen politiek debat wordt. De focus ligt op de vraag: hoe gaan we als christen met verschillen om? Lees de passage uit het boek *De prijs van vergeving* van Alain Verheij die achteraan het hoofdstuk is opgenomen en neem ook het element van vergeving mee in de voorbereiding van de kring.

◆ Inleiding

In onze samenleving lijken de tegenstellingen steeds groter te worden. Discussies over politiek, identiteit, klimaat, immigratie of geloof zorgen regelmatig voor verwijdering tussen mensen. We spreken dan van *polarisatie*: het proces waarbij groepen tegenover elkaar komen te staan en de bereidheid om naar elkaar te luisteren neemt af. Tegelijkertijd zien we een sterke *individualisering*. Persoonlijke vrijheid, zelfontplooiing en eigen keuzes staan centraal, maar dit kan ook leiden tot minder verbondenheid met familie, kerk, buurt of gemeenschap. We leven meer naast elkaar dan met elkaar. Juist in zo'n tijd klinkt de boodschap van de Bijbel verrassend actueel. God schiep mensen niet om voor zichzelf te leven, maar om in relatie met Hem en met elkaar te staan. Jezus roept zijn volgelingen op tot liefde voor God én de naaste, ook wanneer die anders denkt of leeft. De eerste christelijke gemeenten stonden bekend om hun

onderlinge verbondenheid, zorg voor elkaar en hun vermogen om verschillen te overbruggen. Tijdens deze Bijbelstudie willen we onderzoeken hoe wij als christenen kunnen omgaan met polarisatie en individualisering. Wat zegt de Bijbel over gemeenschap, eenheid en naastenliefde? En hoe kunnen wij in een verdeelde samenleving een zichtbaar teken zijn van Gods vrede en verbondenheid?

Paulus gebruikt het beeld van het lichaam om duidelijk te maken hoe God naar Zijn gemeente kijkt. Net zoals een lichaam uit verschillende ledematen bestaat, zo bestaat de gemeente uit mensen met uiteenlopende gaven, achtergronden, overtuigingen en persoonlijkheden. Verschillen zijn niet bedoeld om tot verdeeldheid te leiden, maar om elkaar aan te vullen en samen te dienen. Paulus benadrukt dat geen enkel lichaamsdeel zonder het andere kan. Juist in een tijd waarin individualisering ons leert vooral op onszelf te vertrouwen en polarisatie ons verleidt om ons af te zetten tegen anderen, herinnert Paulus ons eraan dat wij als gelovigen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Als één lid lijdt, lijden alle leden mee; als één lid wordt geëerd, delen allen in de vreugde.

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Zolang er mensen zijn op aarde - Huub Oosterhuis, Tom Löwenthal ([luisterlied](#))
- Psalmen voor nu - Psalm 25 (luisterlied)
- Opwekking 194 - U maakt ons één
- Opwekking 710 - Gebed om zegen
- Sela - Laat ons samen één zijn

◆ Gebed

*God van alle mensen,
verenig ons in Uw liefde.
Waar wij verdeeld zijn, breng ons samen.
Waar wij elkaar niet verstaan, geef ons geduld.
Waar wij vasthouden aan ons eigen gelijk, geef ons de moed te luisteren.
Leer ons elkaar zien als leden van één lichaam,
verbonden door Uw Geest,
opdat wij samen Christus zichtbaar maken in deze wereld.
Amen.*

◆ Bijbelgedeelte I

1 Korinthe 12: 12 – 27

Vele leden, één lichaam

12 Want zoals het lichaam één is en veel leden heeft, en al de leden van dit ene lichaam, hoewel het er veel zijn, één lichaam zijn, zo is het ook met Christus. 13 Ook wij allen immers zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, **hetzij dat wij Joden zijn, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen; en wij allen zijn van één Geest doordrenkt.** 14 Want ook het lichaam bestaat niet uit één lid, maar uit vele. 15 Als de voet zou zeggen: Omdat ik geen hand ben, ben ik niet van het lichaam, is hij daarom dan niet van het lichaam? 16 En als het oor zou zeggen: Omdat ik geen oog ben, ben ik niet van het lichaam, is het daarom dan niet van het lichaam? 17 Als het hele lichaam oog was, waar zou het gehoor zijn? Als het hele lichaam gehoor was, waar zou de reuk zijn? 18 Maar nu heeft God de leden, elk van hen afzonderlijk, in het lichaam een plaats gegeven zoals Hij gewild heeft. 19 Als zij alle één lid waren, waar zou het lichaam zijn? 20 Nu echter zijn er wel veel leden, maar is er slechts één lichaam. 21 En het oog kan niet zeggen tegen de hand: Ik heb je niet nodig, of vervolgens het hoofd tegen de voeten: Ik heb jullie niet nodig. 22 Ja, meer nog, de leden van het lichaam die de zwakste schijnen te zijn, zijn echter juist noodzakelijk. 23 En aan de leden van het lichaam die wij als minder eervol beschouwen, verlenen wij groter eer en onze oneerbare leden krijgen een grotere eer. 24 Onze eerbare leden echter hebben dat niet nodig. Maar God heeft het lichaam zo samengesteld, dat Hij aan het lid dat tekortkomt, groter eer gaf, 25 opdat er geen verdeeldheid in het lichaam zou zijn, maar de leden voor elkaar gelijke zorg zouden dragen. 26 **En als één lid lijdt, lijden alle leden mee. Als één lid eer ontvangt, verblijden alle leden zich mee.** 27 Samen bent u namelijk het lichaam van Christus, en ieder afzonderlijk Zijn leden.

◆ Gespreksvragen I

1. Paulus zegt dat het lichaam één is, ondanks de vele verschillende leden. Wat zegt dit ons in een tijd waarin tegenstellingen en polarisatie steeds zichtbaarder lijken te worden? Waar zie je die polarisatie in de samenleving of misschien zelfs in de kerk?
2. In onze cultuur ligt de nadruk vaak op persoonlijke vrijheid en zelfontplooiing. Hoe verhoudt dat zich tot Paulus' beeld dat wij elkaar nodig hebben als lichaamsdelen van één lichaam? Welke risico's benoemt Paulus?
3. Vers 21 zegt: "Het oog kan niet zeggen tegen de hand: ik heb je niet nodig." Waar bestaat vandaag het gevaar dat we bepaalde (groepen) mensen afschrijven of niet serieus nemen? Hoe daagt deze tekst ons uit om juist te luisteren naar mensen met wie we het niet vanzelfsprekend eens zijn?
4. Paulus besteedt opvallend veel aandacht aan de leden die minder eervol of zichtbaar lijken. Welke mensen of groepen krijgen in onze samenleving of kerk weinig aandacht of waardering? Wat zou het betekenen om hen te zien als onmisbaar voor het geheel?
5. "Als één lid lijdt, lijden alle leden mee; als één lid eer ontvangt, verblijden alle leden zich mee". In een samenleving waarin veel mensen vooral met hun eigen leven bezig zijn, hoe kunnen we deze betrokkenheid op elkaar concreet vormgeven? Wat vraagt dat van ons persoonlijk?

◆ Bijbelgedeelte II

Galaten 3: 26 – 28

26 Want u bent allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. 27 Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed. 28 Daarbij is het niet *van belang* dat men Jood is of Griek; daarbij is het niet *van belang* dat men slaaf is of vrije; daarbij is het niet *van belang* dat men man is of vrouw; want **allen bent u één in Christus Jezus**.

◆ Gespreksvragen II

6. Paulus noemt verschillen die in zijn tijd sterk bepalend waren voor iemands identiteit. Welke verschillen veroorzaken vandaag verdeeldheid in onze samenleving? Wat betekent het dat onze identiteit in Christus belangrijker is dan die verschillen?
7. Betekent "één zijn in Christus" dat verschillen er niet meer toe doen, of juist dat we leren omgaan met verschillen vanuit een diepere verbondenheid? Hoe zie jij dat in de praktijk van kerk en samenleving?
8. Polarisatie ontstaat vaak doordat mensen elkaar vooral zien als lid van een bepaalde groep. Hoe kan Galaten 3:28 ons helpen om voorbij etiketten en vooroordelen te kijken en elkaar als broeders en zusters te zien?

◆ Bijbelgedeelte III

Filippenzen 2: 1 – 5

Oproep tot eensgezindheid en ootmoed

1 Als er dan enige bemoediging is in Christus, als er enige troost is van de liefde, als er enige gemeenschap is van de Geest, als er enige innige gevoelens en ontfermingen zijn, 2 maak *dan* mijn blijdschap volkomen, doordat u **eensgezind bent, dezelfde liefde hebt, één van ziel bent en één van gevoelen**. 3 Doe niets uit eigenbelang of eigendunk, maar laat in nederigheid de een de ander voortreffelijker achten dan zichzelf. 4 Laat eenieder niet alleen oog hebben voor wat van hemzelf is, maar laat eenieder ook oog hebben voor wat van anderen is. 5 Laat daarom die gezindheid in u zijn die ook in Christus Jezus was.

◆ Gespreksvragen III

9. Onze cultuur moedigt ons aan om voor onszelf op te komen en ons eigen geluk na te streven. Waar zie je spanning tussen die boodschap en Paulus' oproep om gericht te zijn op de belangen van anderen?
10. Paulus roept ons op dezelfde gezindheid te hebben als Christus. Wat kenmerkt volgens jou die gezindheid? En hoe kan die houding helpen om bruggen te bouwen tussen mensen die sterk van mening verschillen?

◆ Meditatie

Luisteren: Luister met elkaar naar het lied 'Dona Nobis Pacem' (Geef ons vrede). Via Youtube zijn verschillende versies te beluisteren (zoals bijv. [Nederland zingt](#)).

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, of voor de wereld), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

De volgende kring gaat over beheersbaarheid en de 'sprong' van het geloof. Bespreek met elkaar de voorbereiding.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Kijken: De film *Intouchables* uit 2011 vertelt het waargebeurde verhaal van de rijke, verlamde Philippe en zijn verzorger Driss, die uit een totaal andere sociale en culturele wereld komt. Ondanks hun grote verschillen groeit er een bijzondere vriendschap, gebaseerd op wederzijds respect en vertrouwen. De film laat zien hoe echte ontmoeting vooroordelen kan doorbreken en mensen met elkaar kan verbinden.
- Luisteren: *Raken we onze ziel kwijt?* is een aflevering van *De Ongelooflijke Podcast* (# 304; 31 mei 2026) waarin Arnold Huijgen en Stefan Paas nadenken over de leegte en het verlies aan bezieling die veel mensen in de huidige samenleving ervaren. Zij bespreken hoe individualisering, maatschappelijke spanningen en het ontbreken van gedeelde verhalen kunnen bijdragen aan gevoelens van vervreemding. De aflevering nodigt uit om na te denken over wat mensen werkelijk verbindt en hoe geloof kan bijdragen aan een betekenisvolle gemeenschap.
- Lezen: *De prijs van vergeving* - Alain Verheij (2026). Dit boek gaat in op één van de moeilijkste vragen: wat betekent het om te vergeven? Ook gaat Verheij in op actuele maatschappelijke discussies en onderzoekt hij thema's als schuld, pijn, rechtvaardigheid, genade en tweede kansen. Hieronder een passage uit zijn boek:

Rebekka is na lang proberen en hard bidden eindelijk zwanger geraakt. Het blijkt een tweeling te zijn. Geen eensgezinde tweeling, helaas, want ze vechten elkaar de baarmoeder uit. Het zijn twee broers, Esau en Jakob (die later stamvader van het Bijbelse volk Israël is geworden). Al in hun moeders buik strijden ze om ruimte en dominantie. Dat gaat door tot en met de bevalling. Esau komt als eerstgeboren zoon tevoorschijn, maar Jakob houdt hem vast bij de hiel. Loslaten en opgeven zitten niet in zijn prille karakter.

Zo begint een broedertwist die een half leven lang zal duren en in dit boek een prominente rol heeft: Jakob en Esau zullen in meerdere hoofdstukken opduiken.

Denkers hebben zich in de loop der eeuwen uitgebreid beziggehouden met de wortel van het kwaad, of de ultieme reden waarom wij mensen elkaar kwetsen. De Bijbel is geen systematisch filosofisch werk maar bestaat voor een zeer belangrijk deel uit verhalen. Vertellingen zoals die over de kinderen van Rebekka, die ons verhalenderwijs iets leren over de aard van geweld. Het begint al heel vroeg, laat dit verhaal ons zien, en het ontstaat vaak in de nabijheid. Al voordat je geboren bent wil je je eigen groei waarborgen en ruimte claimen. Een universele reflex, die pas problematisch wordt als je je geconfronteerd weet met een concurrent. Al is het maar een ingebeelde concurrent, want Rebekka's schoot heeft ruimte genoeg voor beide jongetjes.

Waarom moeten Jakob en Esau elkaar zo nodig naar het leven staan? Enerzijds omdat ze broers zijn en zoveel gemeenschappelijk hebben dat ze het delen zat zijn. Ze zijn een tweeling, maar willen allebei een individu worden. Anderzijds zijn ze juist heel verschillend van elkaar, zo blijkt in de loop der jaren terwijl de tweeling opgroeit. Esau is rossig, harig en ruw, een buitenmens en jager. Jakob is zachter, huiselijker en gaat liever met vrouwen om. Zo kan wrijving tussen mensen ontstaan: door het spanningsveld van 'anders zijn' en 'op elkaar lijken'.

Laten we beginnen met dat 'anders zijn'. Een prangend thema, ook in onze tijd waarin xenofobie hoogtij viert. De Bijbel vertelt niet voor niets dat Esau en Jakob heel verschillende types zijn met uiteenlopende leefwijzen en uiterlijke kenmerken. Het is emotioneel makkelijker, en soms zelfs verleidelijk, om iemand als vijand te zien omdat die er anders uitziet of zich anders gedraagt. Bijvoorbeeld omdat die persoon een andere huidskleur, religie of seksualiteit heeft. Hersenwetenschappers hebben aangetoond dat menselijke empathie sterker wordt geactiveerd als het gaat om personen die herkenbaar afkomstig zijn uit de eigen groep. Toon mij een filmpje van een huilend jongetje in een Feyenoordshirt en ik reageer heftiger dan als het jongetje een Ajaxshirt had gedragen. Gênant maar waar.

Dit mechanisme maakt het eenvoudiger om het fijn te hebben met de mensen uit je eigen gemeenschap. Maar we hebben er ook veel geweld en historisch onrecht aan te wijten, want de wereld bestaat niet alleen uit mensen zoals ik. Ik zal me moeten inspannen om ook me te voelen met hen die niet bij mijn groep horen. Doe ik dat niet, dan is de stap naar verwijdering en conflict snel gezet. Het gevolg zien we terug in lokaal geweld, zoals vandalisme bij een nieuw asielzoekerscentrum of, wanneer de vervreemding van de ander zo groot is dat deze tot ontmenselijking leidt, bij omvangrijk geweld zoals genocide en femicide.

Misschien was het Jakob en Esau na hun geboorte beter gelukt om vrienden te blijven als ze dezelfde hobby's hadden gehad. Als ze samen hadden kunnen jagen, als ze goed met elkaar konden praten en dezelfde idealen en uiterlijke kenmerken hadden. Toch waag ik dat te betwijfelen.

In de vroegste Bijbelverhalen gaan alle conflicten over mensen die onderlinge familierelaties hebben. Zelfs als er oorlogen spelen tussen verschillende volken, vermeldt de Bijbel erbij dat die volken ergens een gemeenschappelijke voorouder hebben. Voor wie het wil nalezen in Genesis, het eerste Bijbelboek: naast de vechtende tweeling Esau en Jakob heb je Kaïn die zijn broertje vermoordt, de zussen Lea en Rachel die om dezelfde man moeten vechten, Jozef die door zijn broers als slaaf wordt verkocht, neef Lot die met zijn oom moet onderhandelen over de beste weidegrond, en ga zo maar door.

We staan elkaar niet alleen naar het leven omdat we simpelweg niet houden van mensen die 'anders' zijn. We staan elkaar ook naar het leven omdat we eigenlijk niet zo heel veel verschillen van elkaar. Omdat we onszelf in de ander herkennen, en ons moeilijk kunnen verzoenen met het idee dat die ander dezelfde lucht inademt als wij. Wat is, als het van een afstand bekijkt, het verschil tussen Oekrainers en Russen, Israëli's en Palestijnen, mannen en vrouwen, Hutu's en Tutsi's, Ierse katholieken en Ierse protestanten? De agressie ontstaat niet alleen door hun onderlinge verschillen, maar ook door wat ze in elkaar herkennen en wat ze (moeten) delen. Soms kan juist verwantschap een trigger voor vijandigheid zijn.

Door in de familiesfeer te beginnen schotelt de Bijbel ons een dreigende eerste waarheid voor: onrecht begint vaak in het klein en dicht bij huis. Deze realiteit vinden we ongemakkelijk en onprettig. Neem verkrachtingen als voorbeeld: als kind word je gewaarschuwd voor kinderlokken, als tienermeisje voor de man in de bosjes of de kroeg. Terecht, want elke keer dat een voorbijganger toeslaat en een weerloos (jong) mens seksueel traumatiseert is er een te veel. Daarnaast is het echter goed om te beseffen dat in ruim 80 procent van de gevallen de dader een bekende van het slachtoffer is.

In onze zoektocht naar wijsheid op het gebied van vergeving zullen we dat onder ogen moeten zien. Voorbijgangers en volstreckte vreemdelingen kunnen ons het leven zuur maken. Soms is de hel

echt 'de ander'. Maar vaak komt de kwetsuur van dichterbij: de beste vriend die er niet voor je was op een belangrijk moment, de vreemdgaande geliefde, de kennis die een toevertrouwd geheim doorvertelde. Op welke plek de pijn ook zit op het spectrum van 'andersheid' en nabijheid, niemand van ons komt ongeschonden en zonder te hebben geschonden uit dit leven.

DE SPRONG WAGEN

Themadienst: 9 mei 2027

Maatschappelijk kenmerk: Beheersbaarheid

“

*“Het leven kan alleen achterwaarts begrepen worden, maar het moet
voorwaarts geleefd worden.”*

– Søren Kierkegaard

“

*“Geloof is de eerste stap zetten, ook wanneer je de hele trap nog niet
kunt overzien.”*

– Martin Luther King Jr.

◆ Ter voorbereiding

Lees vooraf Mattheüs 14:22-33 (Petrus loopt op het water) en Job 38:1-11 en 42:1-6 (een deel van God's toespraak aan Job en de reactie van Job).

◆ Tip voor de kringleider

Verdiep je kort in wat Søren Kierkegaard bedoelt met de "sprong in het geloof" (leap of faith). Goed om scherp te krijgen waar het begrip "leap of faith" vandaan komt en waar het de Bijbelse betekenis van geloofsvertrouwen raakt.

◆ Inleiding

Misschien herken je het wel: we navigeren nauwelijks meer zonder Google Maps, we kijken eerst naar alle recensies als we iets kopen of ergens gaan eten en we plannen onze agenda's tot in detail. Niet omdat we achterdochtig zijn, maar omdat onzekerheid ongemakkelijk is. Controle voelt als veiligheid, en loslaten voelt eng. De moderne wereld stimuleert die houding van controle. Vrijwel alles is te verzekeren, zorgverleners worden overladen met onrealistische eisen en het toerisme is helemaal toegesneden op voorspelbaarheid en hoogtepunten.

Maar wat doet dat met ons vertrouwen? Is er ruimte om te leven vanuit vertrouwen, in plaats van vanuit een dichtgetimmerd schema? En kan dat eigenlijk wel als je het gevoel hebt dat alles voor je bepaald wordt? Jezus vraagt zijn leerlingen geregeld om iets te doen vóórdat de zekerheid er is: het net uitwerpen, het huis verlaten, op het water lopen. Niet als blind avontuur, maar als een vorm van geloof die zich pas onderweg bewijst.

De Deense filosoof Søren Kierkegaard heeft veel over deze spanning geschreven. Voor hem hoort onzekerheid bij het mens-zijn. Je kunt niet eerst alle antwoorden hebben en daarna pas beginnen. Op een bepaald moment moet je handelen, vertrouwen en jezelf toevertrouwen aan iets wat je niet volledig kunt overzien. Dat is wat vaak wordt bedoeld met Kierkegaards 'geloofssprong'. Die sprong is niet hetzelfde als een sprong in het duister. Kierkegaard bedoelt niet dat je je verstand moet uitschakelen of zomaar moet geloven wat iemand zegt. De sprong ontstaat juist omdat je verstand nooit tot volledige zekerheid kan komen. Er blijft altijd een kloof tussen *weten* en *vertrouwen*. Je kunt eindeloos nadenken over de vraag of iemand betrouwbaar is, maar uiteindelijk komt er een moment waarop je die persoon daadwerkelijk moet vertrouwen. Zo is het ook met geloof.

Ook in de christelijke mystieke traditie klinkt deze uitnodiging tot loslaten en vertrouwen door. Mystici als Teresa van Ávila en Johannes van het Kruis benadrukken dat geloven niet alleen betekent dat je iets *weet* over God, maar dat je je steeds meer aan Hem leert toevertrouwen. Juist wanneer je niet alles begrijpt of kunt vasthouden, kan er ruimte ontstaan voor een dieper vertrouwen. De weg naar God is daarmee niet altijd een weg van meer zekerheid, maar soms juist van het leren verdragen van het niet-weten. In deze Bijbelstudie kijken we verder naar die spanningen: tussen controle en overgave, tussen plannen en vertrouwen, tussen het verlangen om God te begrijpen en de werkelijkheid dat we Hem vaak niet begrijpen. En we vragen ons af: wat zou het betekenen om vandaag, in ons eigen gewone leven, de sprong te wagen?

◆ Liederen om te zingen of luisteren

- Liedboek voor de kerken Gezang 489 (a) - Een mens te zijn op aarde (ook geschikt als luisterlied)
- Weerklank 471 - Wat de toekomst brengen moge
- Psalm 131:1 en 2
- Weerklank 356 - Ga met God en Hij zal met je zijn

◆ Gebed

Bid samen, hardop, het gebed van overgave van Charles de Foucauld (priester en kluizenaar):

*Mijn Vader,
ik verlaat mij op U,
doe met mij wat Gij wilt.
Wat Gij ook met mij doet,
ik dank U.
Ik ben bereid tot alles,
ik aanvaard alles,
als Uw wil maar in mij geschiedt
en in al Uw schepselen.
Ik verlang niets anders, mijn God.
Ik leg mijn ziel in Uw handen.*

*Ik geef haar U, mijn God,
met heel mijn liefde,
omdat ik U liefheb
en omdat het voor mij een behoefte
van liefde is
mij te geven,
mij zonder voorbehoud in Uw handen te
leggen,
met een oneindig vertrouwen,
want Gij zijt mijn Vader.*

Bron: <https://www.charlesdefoucauld.org/nl/priere.php>

◆ Bijbelgedeelte

Genesis 22:1-14

- 1 En het gebeurde na deze dingen dat God Abraham op de proef stelde. Hij zei tegen hem: Abraham! Hij zei: Zie, hier ben ik.
2. Hij zei: Neem toch uw zoon, uw enige, die u liefhebt, Izak, ga naar het land Moria, en offer hem daar als brandoffer op een van de bergen die Ik u noemen zal.
3. Toen stond Abraham 's morgens vroeg op, zadelde zijn ezel, nam twee van zijn knechten met zich mee, en Izak, zijn zoon. Hij kloofde hout voor het brandoffer, stond op en ging naar de plaats die God hem genoemd had.
4. Op de derde dag sloeg Abraham zijn ogen op, en hij zag die plaats in de verte.
5. Abraham zei tegen zijn knechten: Blijven jullie hier met de ezel, dan zullen ik en de jongen daarheen gaan. Als wij ons neergebogen hebben, zullen wij bij jullie terugkeren.
6. Daarop nam Abraham het hout voor het brandoffer en legde dat op zijn zoon Izak. Hijzelf nam het vuur en het mes in zijn hand. Zo gingen zij beiden samen.
7. Toen sprak Izak tot zijn vader Abraham en zei: Mijn vader! Hij zei: Zie, hier ben ik, mijn zoon. Hij zei: Zie, hier is het vuur en het hout, maar waar is het lam voor het brandoffer?
8. Abraham zei: God zal Zichzelf voorzien van het lam voor het brandoffer, mijn zoon. Zo gingen zij beiden samen.
9. En zij kwamen op de plaats die God hem genoemd had. Abraham bouwde daar het altaar, schikte het hout erop, bond zijn zoon Izak en legde hem op het altaar, boven op het hout.
10. Toen strekte Abraham zijn hand uit en nam het mes om zijn zoon te slachten.
11. Maar de Engel van de HEERE riep tot hem vanuit de hemel en zei: Abraham, Abraham! Hij zei: Zie, hier ben ik.
12. Toen zei Hij: Steek uw hand niet uit naar de jongen en doe hem niets, want nu weet Ik dat u godvrezend bent en uw zoon, uw enige, Mij niet onthouden hebt.
13. Toen sloeg Abraham zijn ogen op en keek om, en zie, achter hem zat een ram met zijn hoorns verstrikt in het struikgewas. Abraham ging erheen, nam die ram en offerde hem als brandoffer in de plaats van zijn zoon.
14. En Abraham gaf die plaats de naam: De HEERE zal erin voorzien. Daarom wordt heden ten dage gezegd: Op de berg van de HEERE zal erin voorzien worden.

Job 38:1-11 en 42:1-6

Job 38:

- 1 Daarna antwoordde de HEERE Job uit een storm en zei:
2. Wie is hij die Mijn raad duister maakt met woorden zonder kennis?
3. Omgord nu als een man uw heupen, dan zal Ik u ondervragen. Maak Mij eens bekend:
4. Waar was u toen Ik de aarde grondvestte? Maak het bekend, als u echt inzicht hebt.
5. Wie heeft haar afmetingen bepaald? U weet het immers wel. Of wie heeft het meetlint over haar uitgespannen?
6. Waarop zijn haar pijlers neergezonken? Of wie heeft haar hoeksteen gelegd,
7. toen de morgensterren samen vrolijk zongen, en al de kinderen van God juichten?

8. Of wie heeft de zee met deuren afgesloten,
toen zij losbarstte en uit de baarmoeder naar buiten kwam,
9. toen ik haar een wolk gaf als kleding,
en de donkere wolken als haar omslagdoek.
10. Ik stelde haar Mijn grens,
en plaatste een grendel en deuren,
11. en zei: Tot hiertoe mag u komen en niet verder,
hier zal zich een grens stellen tegen de glorie van uw golven.

Job 42:

1 Toen antwoordde Job de HEERE en zei:
2. Ik weet dat U alles vermag,
en geen plan is onmogelijk voor U.
3. Wie is hij, zegt U, die Mijn raad verbergt zonder kennis?
Zo heb ik verkondigd wat ik niet begreep,
dingen die te wonderlijk voor mij zijn en die ik niet weet.
4. Luister nu, en ik zal spreken!
Ik zal U ondervragen: maak het mij bekend!
5. Alleen door het horen met het oor had ik U gehoord,
maar nu heeft mijn oog U gezien.
6. Daarom veracht ik mijzelf en ik heb berouw,
in stof en as.

Duiding

Abraham krijgt van God een opdracht die hij niet kan begrijpen en waarvan hij de uitkomst niet kent. Des te meer is de opdracht bizar omdat God Abraham een groot nageslacht heeft beloofd, en Izak zijn enige zoon is. Toch gaat hij op weg. Hij krijgt geen uitleg over wat God van plan is en geen garantie dat het goed zal komen. Juist daarin ligt de spanning van dit verhaal: Abraham moet handelen zonder dat Hij de opdracht van God begrijpt. Bij Job speelt iets vergelijkbaars: hij leert leven met een God die hij niet kan doorgronden, die te groot is om helemaal te begrijpen. Het belangrijkste is dat hij op Hem kan vertrouwen. Dit stukje volgt nadat Job God ter verantwoording roept voor alle ellende die over hem is uitgestort. Beide teksten gaan over vertrouwen en laten eigenlijk het mystieke van het christelijk geloof zien. Het leert dat geloofsvertrouwen en aanbidding niet afhankelijk is van ons precieze begrip van God.

◆ **Stilte**

Neem 3-5 minuten stilte om de gelezen tekst te overdenken en eventueel dingen te onderstrepen. Wat raakt je? Wat valt je op?

◆ **Gespreksvragen**

Vorm: bespreek de eerste twee vragen eventueel eerst kort in tweetallen, en kom daarna terug in de hele groep voor de rest.

1. Wat raakt je aan het verhaal uit Genesis 22? Wat vind je moeilijk over wat God aan Abraham vraagt of waar heb je vragen over?

2. Abraham moet iets gaan doen in complete onzekerheid over de uitkomst. Herken je dit uit je eigen leven?
3. Vanuit ethisch en menselijk perspectief is wat Abraham doet verschrikkelijk. Hij weet echter dat het een opdracht van God is. Wat zegt dat over geloof in God ten opzichte van 'het goede doen'?
4. Wat zegt het verhaal van Abraham en Izak je verder over de relatie tussen twijfel, onzekerheid en geloof?
5. Wanneer heb jij voor het laatst iets gedaan zonder dat je vooraf de uitkomst wist? Wat hield je tegen, en wat hielp je over de streep?
6. Is er iets waarvan je weet dat je het zou moeten doen, maar waar de 'sprong' nog niet gewaagd is?
7. Bekijk Job 38, 39, 40 en 41 globaal. Hoe kijk je naar die reeks met vragen die God aan Job stelt, als antwoord op zijn klacht?
8. Job begrijpt God niet en krijgt ook geen verklaring. Hij krijgt alleen vragen terug. Hoe ga jij om met de momenten dat God voor jou onbegrijpelijk is en de situatie alleen maar vragen oproept?

◆ Meditatie

Lezen: Gedicht: J.W. Schulte Nordholt - Denkend over God en mij (deel V)

*Als ik God zeg dan bedoel ik niet
al de bomen met hun hoofd omhoog,
en de zon niet met zijn gouden oog,
en de hemel niet en het verschiet,*

*en niet binnen in het warm gevoel
als ik aan de grens les levens sta,
en het duister niet waarin ik ga.
God, ik weet het niet wat ik bedoel.*

*Ik bedoel, want eindeloos probeer
ik te zeggen wat ik zeggen wil,
ik bedoel een licht dat niet bestaat,*

*ik bedoel het goddelijk gelaat
dat onzichtbaar is, de stem zo stil
dat ik hem niet hoor als ik hem eer.*

Bron: J.W. Schulte Nordholt, *Verzamelde gedichten*. Baarn: De Prom, 1996

Kijken: bekijk het schilderij Christus in de storm op het meer van Galilea van Rembrandt (1633) op. Bekijk het even in stilte. Wat valt je op aan hoe de storm en het vertrouwen tegelijk in beeld zijn?

Afbeelding: Wikimedia Commons, naar Rembrandt van Rijn, Christus in de storm op het meer van Galilea, 1633.

◆ Kringgebed

Vraag wie er een gebedspunt heeft (persoonlijk, voor de groep, of voor de wereld), bid met elkaar en laat ruimte voor stil gebed. Neem mee waar jullie persoonlijk dankbaar voor zijn deze week. Sluit eventueel gezamenlijk af met het Onze Vader.

Verder lezen, kijken of luisteren

- Lezen: Lees het hele boek Job als geheel. Job gaat vooral over de vraag naar de zin van het lijden en naar de rol van God daarbij. De poëzie in Job is van hoog niveau met een aaneenschakeling van beelden en reeksen retorische vragen.
- Lezen: Søren Kierkegaard - Vrees en beven
- Lezen: Byung Chul Han - Spreken over God

